

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
GÜVENLİK VE TERÖR PROGRAMI

AFET DÖNEMLERİNİN SUÇ TİPOLOJİLERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 6 ŞUBAT DEPREMLERİ
SONRASI MALATYA İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Prof. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK **EMRE BÜYÜK**

MALATYA-2026

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
GÜVENLİK VE TERÖR PROGRAMI

AFET DÖNEMLERİNİN SUÇ TİPOLOJİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
6 ŞUBAT DEPREMLERİ SONRASI MALATYA İLİ ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

EMRE BÜYÜK

DANIŞMAN

Prof. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK

MALATYA-2026

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “**AFET DÖNEMLERİNİN SUÇ TİPOLOJİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 6 ŞUBAT DEPREMLERİ SONRASI MALATYA İLİ ÖRNEĞİ**” başlıklı bu araştırmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

28/01/2026

Emre BÜYÜK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

AFET DÖNEMLERİNİN SUÇ TİPOLOJİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

6 ŞUBAT DEPREMLERİ SONRASI MALATYA İLİ ÖRNEĞİ

Emre BÜYÜK

Malatya-2025

Danışman: Abdulkadir BAHARÇİÇEK

Bu tez, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Malatya ilinde suç tipolojisinde meydana gelen değişimleri incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde araştırmanın konusu, önemi, amacı, yöntemi ve sınırlılıkları açıklanarak çalışma genel hatlarıyla tanıtılmış ve çerçevesi belirlenmiştir. İkinci bölümde, afet kavramı ve afet türleri açıklanmış; güvenlik, suç, suçlu, suç tipolojisi gibi temel kavramlara kuramsal çerçevede yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, 6 Şubat depremlerinin Türkiye ve Malatya'ya etkileri sosyal ve ekonomik boyutları ile açıklanarak deprem sonrası durumun genel hatlarıyla anlaşılması amaçlanmıştır. Dördüncü bölümde, Malatya ilinde emniyet bölgesinde 2022 ve 2023 yıllarına ait narkotik suçlar, kişiye karşı işlenen suçlar, mala karşı işlenen suçlar, topluma karşı işlenen suçlar, millete ve devlete karşı işlenen suçlar ile takibi şikâyete bağlı suçlar ay ay karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bu karşılaştırmalar doğrultusunda suç verilerindeki artış ve azalışların nedenleri kriminolojik, sosyolojik ve yönetsel boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Beşinci bölüm olan Bulgular, Öneriler ve Sonuç bölümünde ise analizi yapılan veriler ışığında elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve afetlerin zararlarından en az etkilenmek için afet dönemleri

öncesinde, afet anında ve sonrasında neler yapılabileceği ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular olan, 6 Şubat depremlerinin ardından Malatya’da suç oranlarında kısa vadede belirgin düşüşler, orta vadede ise suç türlerine göre farklılaşan artış eğilimleri ortaya çıkmıştır. Deprem sonrası ilk aylarda gözlenen düşüşlerin, gerçek bir suç azalmasından ziyade nüfusun kentten ayrılması, adli ve kolluk mekanizmalarının geçici olarak işlev kaybına uğraması ve suç bildirimlerinin aksamasıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Normalleşme süreciyle birlikte özellikle malvarlığına karşı suçlar ve kişilere yönelik suçlarda artış gözlenmiş; takibi şikâyetle bağlı suçlardaki azalışların ise suçun görünmezleşmesine işaret ettiği değerlendirilmiştir. Ayrıca kolluk personelinin de depremde olması, suçla mücadele kapasitesini geçici olarak zayıflatan önemli bir unsur olarak öne çıkmıştır.

Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, afet dönemlerinde suçla mücadelenin etkin biçimde sürdürülebilmesi için afet öncesi hazırlıkların güçlendirilmesi, afet sırasında kolluk kuvvetlerinin operasyonel kapasitesinin desteklenmesi ve afet sonrasında güvenlik ile adalet hizmetlerinin hızla normale döndürülmesi gerekmektedir. Özellikle nüfus hareketliliği ve şikâyet mekanizmalarının sürekliliği dikkate alınarak, suçun görünürlüğünü artıracak bütüncül güvenlik politikalarının geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Güvenlik, Suç, Suçlu, Suç Tipolojisi, 6 Şubat Depremleri, Malatya,

ABSTRACT

Master's Thesis

EFFECTS OF DISASTER PERIODS ON CRIME AND CRIMINAL TYPOLOGY THE

CASE OF MALATYA IN THE FEBRUARY 6 EARTHQUAKES

Emre BÜYÜK

Malatya-2025

Advisor: Abdulkadir BAHARÇİÇEK

This thesis aims to examine the changes in crime typology in the province of Malatya following the earthquakes centered in Kahramanmaraş on February 6, 2023. The study consists of five chapters.

In the first chapter, the subject, significance, purpose, methodology, and limitations of the research are explained, and the general framework of the study is outlined. The second chapter discusses the concept of disaster and types of disasters, and presents key theoretical concepts such as security, crime, offender, and crime typology. In the third chapter, the social and economic impacts of the February 6 earthquakes on Türkiye and Malatya are examined in order to provide a general understanding of the post-earthquake context. The fourth chapter presents a comparative monthly analysis of crime data from the police jurisdiction in Malatya for the years 2022 and 2023, including narcotics crimes, crimes against persons, crimes against property, crimes against society, crimes against the nation and the state, and complaint-dependent offenses. Based on these comparisons, the increases and decreases observed in crime data are evaluated from criminological, sociological, and administrative perspectives. In the fifth chapter, titled Findings, Recommendations, and Conclusion, the analyzed data are assessed, and policy recommendations are proposed regarding measures to be taken before, during, and after disasters in order to minimize their adverse effects.

The findings of this study indicate that following the February 6 earthquakes, crime rates in Malatya showed significant short-term decreases and medium-term variations depending on crime types. The decreases observed in the initial months after the disaster were found to be associated not with an actual decline in criminal activity, but rather with population displacement, temporary dysfunction of judicial and law enforcement mechanisms, and disruptions in crime reporting. During the normalization period, increases were observed particularly in property crimes and crimes against persons, while the decrease in complaint-dependent offenses was interpreted as an indication of reduced crime visibility. Furthermore, the fact that law enforcement personnel were themselves disaster victims emerged as a significant factor that temporarily weakened the capacity to combat crime.

In light of these findings, it is essential to strengthen pre-disaster preparedness, support the operational capacity of law enforcement during disasters, and rapidly restore security and judicial services in the post-disaster period to ensure the effective continuation of crime control. Considering population mobility and the continuity of complaint mechanisms, the development of comprehensive security policies aimed at enhancing crime visibility is of critical importance.

Keywords: Disaster, Security, Crime, Offender, Crime Typology, February 6 Earthquakes, Malatya

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR	1
1.1 Araştırmanın Konusu ve Önemi	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	1
1.3 Araştırmanın Yöntemi	2
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.5 Araştırmanın Hipotezleri ve Araştırma Soruları.....	3
1.6 Araştırmanın Sunuş Sırası.....	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE: AFET, GÜVENLİK, SUÇ VE SUÇ TİPOLOJİLERİ ..5	
2.1 Afet	5
2.2 Güvenlik.....	9
2.3 Doğal Afetlerde Güvenlik.....	11
2.3.1 Ekonomik Güvenlik	11
2.3.2 Gıda Güvenliği.....	12
2.3.3 Sağlık Güvenliği	12
2.3.4 Çevresel Güvenlik.....	13

2.3.5 Kişisel Güvenlik.....	14
2.3.6 Toplumsal Güvenlik.....	15
2.3.7 Politik Güvenlik.....	15
2.4 Suç Kavramı.....	16
2.4.1 Suçun Unsurları	17
2.4.2 Suç Kavramının Tanımlanmasının Önemi.....	18
2.5 Suç Tipolojisi	18
2.5.1 Suç Tipolojisinin Amacı	18
2.5.2 Başlıca Suç Tipolojileri.....	19
2.6 Suçlu Kavramı	21
2.6.1 Suçlunun Hukuki Nitelikleri.....	22
2.6.2 Suçlunun Kriminolojik Niteliği	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	25
6 ŞUBAT DEPREMLERİNİN TÜRKİYE VE MALATYA'YA ETKİLERİ	25
3.1.6 Şubat Depremlerinin Türkiye'ye Etkileri	25
3.1.1 Ekonomik Etkileri.....	26
3.1.2 Toplumsal Etkileri	27
3.2 6 Şubat Depremlerinin Malatya'ya Etkileri.....	28
3.2.1 Ekonomik Etkileri.....	28
3.2.2 Toplumsal Etkileri	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	32
6 ŞUBAT DEPREMLERİ SONRASI MALATYA'DA SUÇ TİPOLOJİLERİNDE DEĞİŞİM	32
4.1 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya'da Narkotik Suçlarda Gözlenen Değişim	33
4.2 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya'da Kişilere Karşı İşlenen Suçlarda Gözlenen Değişim	35

4.3 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Kasten Yaralama Suçunda Gözlenen	
Değişim	38
4.4 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçlarda	
Gözlenen Değişim	40
4.4.1 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Evden Hırsızlık Suçunda Gözlenen	
Değişim	42
4.4.2 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da İşyerinden ve Kurumdan Hırsızlık	
Suçunda Gözlenen Değişim	44
4.5 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Topluma Karşı İşlenen Suçlarda Gözlenen	
Değişim	46
4.6 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçlarda	
Gözlenen Değişim	48
4.7 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Takibi Şikayete Bağlı Suçlarda Gözlenen	
Değişim	50
4.8 Bölüm Değerlendirmesi	52
BEŞİNCİ BÖLÜM	55
BULGULAR, ÖNERİLER VE SONUÇ	55
5.1 Bulgular	56
5.2 Öneriler	58
5.2.1 Afet Öncesi Dönem İçin Öneriler	58
5.2.2 Afet Anı İçin Öneriler	59
5.2.3 Afet Sonrası Dönem İçin Öneriler	61
5.3 Sonuç	62
KAYNAKÇA	64

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Görölme Sıklıklarına Göre Türkiye’de Afetler.....	25
Tablo 4.1 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Narkotik Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimleri	33
Tablo 4.2 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Kişiyeye Karşı İşlenen Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi	35
Tablo 4.3 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Kasten Yaralama Suçunun Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi	38
Tablo 4.4 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi	41
Tablo 4.5 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Evden Hırsızlık Suçunun Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi	43
Tablo 4.6 2022 ve 2023 Yıllarında Olan İşyerinden ve Kurumdan Hırsızlık Suçunun Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi	45
Tablo 4.7 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Topluma Karşı İşlenen Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi	47
Tablo 4.8 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi	49
Tablo 4.9 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Takibi Şikayete Bağlı Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Kapsam ve Müdahale Seviyelerine Göre Doğa ve İnsan Kaynaklı olayların Sonuçları	6
--	---

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Bu bölümde; araştırmanın konusu ve önemi, araştırmanın amacı, araştırmanın yöntemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın hipotezleri ve araştırma soruları, araştırmanın sunuş sırasına yer verilerek araştırma genel hatlarıyla tanıtılmıştır.

1.1 Araştırmanın Konusu ve Önemi

İnsanlık tarihi, insanoğlunun ontolojik güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kaldığı bir çok olaya tanıklık etmiştir. Savaşlar, bölgesel çatışmalar, mülteci hareketleri ve nükleer reaktör hasarları gibi insan kaynaklı; depremler, kasırgalar ve salgın hastalıklar gibi doğal nedenlerden kaynaklanan bu tür tehlikeler, bunların sonuçları ve sürecin doğru yönetilmemesi halihazırda birer kriz haline dönüşebilmektedir. Bu olaylar tek tek düşünüldüğünde, öncesi, olduğu an ve sonrasında çok dikkatle yönetilmesi gereken süreçler olduğu anlaşılmaktadır (Clarke ve Herbst 1996:82).

İnsan güvenliğini tehdit eden en önemli doğal afetlerden birisi olan depremler sonrası bir çok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların en önemlilerinden birisi de güvenlik sorunlarıdır. Deprem sonrası süreçlerde hem psikolojisi değişen yerel suçluların hem de kaos ortamının olduğu bölgeye dışarıdan suç işleyerek çıkar sağlamak amacıyla gelen kişilerin karışmış oldukları suçlar suç tipolojisinde değişimler meydana geldiğini göstermektedir. Bu hipoteze dayalı olarak hazırlanan bu çalışmanın konusunu 6 Şubat Depremleri sonrası Malatya ilinde suç tipolojisindeki değişimlerin incelenmesi oluşturmaktadır. Suçlarda meydana gelen artış ve azalışların nicel verilere dayanılarak incelenecek olması çalışmayı önemli kılmaktadır. Elde edilen bulgular ile ortaya konulacak öneriler afet dönemlerinin zararlarını en aza indirmek açısından önemlidir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Afetler, insan ve toplum hayatını farklı yönlerden etkileyen olağandışı hadiselerdir. Afetlerin gerçekleşeceği yer ve zaman tam olarak bilinmemekle birlikte tarihî tecrübelerle bilimsel veriler, afetlerin gerçekleşeceği yer ve zamana dair bazı önemli bilgilerin afet öncesinde bilinmesine imkân vermektedir. Uzmanların afet öncesi verdiği bu bilgiler, bireyler başta olmak üzere toplum ve devletin yaşanabilecek afetlere karşı daha hazır

olmasına yardım etmektedir. Bilimsel verilere ek olarak afet anında ve sonrasında yaşananlardan elde edilen birikim ve tecrübeler, farklı mekân ve zamanlarda yaşanması muhtemel diğer afetlere hazırlık konusunda da önemli bilgi ve veriler sunacaktır. 6 Şubat 2023'te yaşanan depremler, deprem bölgesindeki insanlar başta olmak üzere, ülkede yaşayan insanların afetlere dair bilgi ve farkındalık düzeylerini yükseltmiştir. Özellikle bu dönemlerde güvenlik kavramında ne gibi değişiklikler olduğu üzerine değinilmesi gereken önemli bir konudur. Afetlerden sonra ortaya çıkan güvenlik sorunlarıyla ilgili yapılacak olan çalışmalar bu dönemler ile ilgili hazırlıklı olma noktasında önemlidir. Özellikle güvenlik konusunda oluşan farkındalık ve bilgi düzeylerinin bilince dönüşmesi bu dönemlerin sancılarını azaltabilecektir. Bu nedenle afet dönemlerinde güvenlik için deprem anında ve sonrasında yaşananları daha ayrıntılı ve sistematik bir şekilde ele alan bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışma 6 Şubat depremlerinden en fazla etkilenen dört ilden birisi olan Malatya'da suç tipolojisinde yaşanan değişimi ele almayı amaçlamaktadır. Bu değişimin verilere dayalı olarak ortaya konularak bundan sonra yaşanabilecek depremlerde görev yapacak olan güvenlik güçlerine bir veri havuzu oluşturmak çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır. Yapılan çalışma ile afet dönemlerinde özellikle güvenlik alanında ortaya çıkan sorunlara önceden hazırlıklı olmak amaçlanmaktadır. Literatürde bu alanda yapılmış yeterli çalışma mevcut olmadığından yapılacak olan bu araştırmanın kendisinden sonraki çalışmalara basamak oluşturması da araştırmanın hedefleri arasındadır.

1.3 Araştırmanın Yöntemi

Malatya'da da etkisini ciddi anlamda gösteren 6 Şubat Depremleri, bölgedeki insan ve toplum hayatının doğal akışını bozarak hemen her şeyi olumsuz yönde etkilemiştir. Çalışma Malatya'da yaşanan depremlerde ortaya çıkan kargaşanın ve bu kargaşadan faydalanmak isteyen suçluların, suç oranlarını nasıl ve ne şekilde etkilediğini ele almaktadır.

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu kapsamda, 2022 ve 2023 yıllarında Malatya'da emniyet bölgesinde işlenen suçlara ilişkin aylık veriler incelenmiş ve iki yıl arasındaki farklılıklar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan veriler, Malatya Valiliği tarafından basın aracılığıyla kamuoyuna açıklanan resmi istatistiklerden elde edilmiştir. Elde edilen veriler nicel olarak düzenlenmiş, sınıflandırılmış ve deprem öncesi–deprem sonrası döneme ilişkin değişimlerin belirlenebilmesi için betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Analiz sürecinde özellikle yıllar arası oran farkları, artış–azalış yüzdeleri ve aylık dağılımlar dikkate alınmıştır. Bu veriler ışığında değerlendirme yapılmıştır.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, 6 Şubat depremlerinin Malatya'daki suç tipolojisi üzerindeki etkilerini incelemekte olup, dönemsel olarak diğer büyük depremleri kapsamamaktadır. Bu depremlerde yaşanan Malatya'daki suç tipolojisi analizi ile ilgili olarak, Malatya'da emniyet bölgesinde yaşanan narkotik suçlarda, kişilere karşı işlenen suçlarda, mal varlığına karşı işlenen suçlarda, topluma karşı işlenen suçlarda, millet ve devlete karşı işlenen suçlarda, takibi şikayete bağlı suçlarda yaşanan olay sayılarının 2022 ve 2023 yılları arasındaki farkları ortaya konulacaktır. Bu mukayesede, suç tasnifleri ile bu suçların aylara göre 2022 ve 2023 yıllarındaki değişimi ele alınacaktır.

1.5 Araştırmanın Hipotezleri ve Araştırma Soruları

6 Şubat depremleri Malatya'da emniyet bölgesindeki suç oranlarında önemli ölçüde değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur.

6 Şubat depremleri Malatya'da emniyet bölgesindeki suç tipolojisinde değişimlere neden olmuştur.

6 Şubat depremleri sonrasında Malatya'da bazı suç oranlarında artış yaşanırken bazılarında ise azalış meydana gelmiştir.

6 Şubat depremleri sonrasında Malatya'da kolluk güçleri asli görevlerini bir süre yerine getirememiştir.

6 Şubat depremlerinde kolluk güçlerinin de depremzede olmaları suçlarla mücadeleyi olumsuz etkilemiştir.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

6 Şubat depremleri sonrası Malatya’da emniyet bölgesindeki suç oranlarında nasıl bir değişim yaşanmıştır?

6 Şubat depremleri sonrası Malatya’da suç tipolojilerinde ne tür bir değişim meydana gelmiştir?

1.6 Araştırmanın Sunuş Sırası

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın konusu, önemi, amacı, yöntemi ve sınırlılıkları açıklanarak çalışma genel hatlarıyla tanıtılmış ve çerçevesi belirlenmiştir.

İkinci bölümde, araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi çizilerek afet, güvenlik, suç, suçlu, suç tipolojileri gibi temel kavramlar ele alınarak sonraki bölümlerde kullanılacak olan kavramların anlaşılabilmesine olanak sağlanmıştır.

Üçüncü bölümde, 6 Şubat depremlerinin Türkiye ve Malatya’ya etkileri ekonomik, toplumsal boyutları ile açıklanarak deprem sonrası durumun genel hatlarıyla anlaşılması amaçlanmıştır.

Dördüncü bölümde ise, 6 Şubat depremleri sonrasında Malatya’da suç tipolojisinde meydana gelen değişim, elde edilen nicel veriler doğrultusunda analiz edilmiş ve bölüm ile ilgili genel bir değerlendirmeye yer verilmiştir.

Bulgular, Sonuç ve Öneriler bölümünde, deprem sürecinde ve sonrasında suç oranları ile suçlu davranışındaki değişimlere dair çalışmada elde edilen bulgulara yer verilmiş, değişimin nedenleri tartışılmış; ayrıca afet öncesi, afet esnası ve afet sonrasında suçla mücadele kapsamında alınması gereken tedbirlere yönelik önerilere yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: AFET, GÜVENLİK, SUÇ VE SUÇ TİPOLOJİLERİ

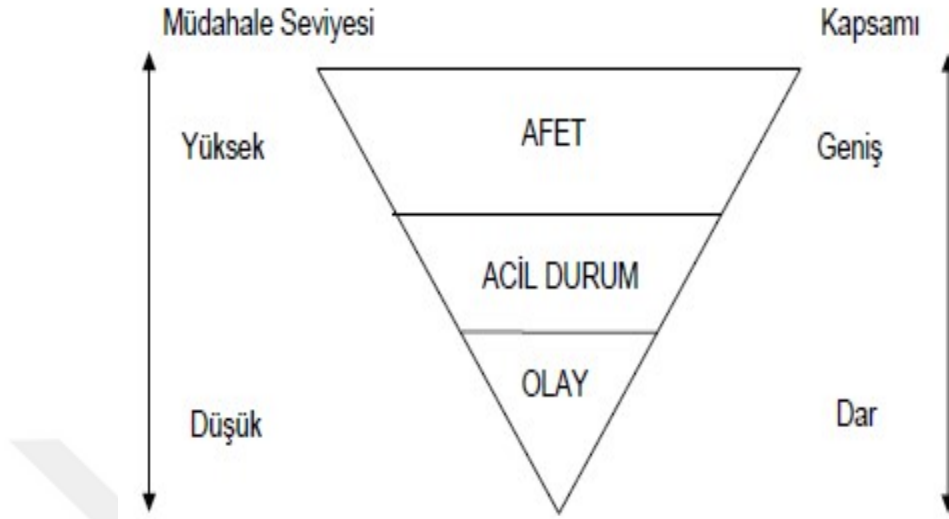
Bu bölümde afet kavramı hakkında açıklamalar yapılacak, ayrıca afetlerin yarattığı sonuçlar hakkında bilgi verilecektir. Güvenlik kavramı açıklandıktan sonra doğal afetlerde güvenlikle ilgili yedi tehditte bahsedilecektir. Ayrıca, suç ve suçlu kavramları açıklanacak olup suç tipleri ele alınacaktır.

2.1 Afet

Ülkelerin ve insanların fiziksel, ekonomik ve sosyal bağlamda kayıplara yol açan, normal yaşamsal döngüyü ve insan faaliyetlerini durdurarak ya da kesintiye uğramasına neden olarak, toplumları olumsuz yönde etkileyen doğal veya yapay (teknolojik ya da insan kökenli) olaylar afet olarak adlandırılmaktadır (Akdağ, 2002). Yaşanan olayın insani yerleşim yerlerinde kayıplara yol açması ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak bir ya da daha fazla yerleşim birimini etkilemesi, söz konusu olayın afet olarak değerlendirilme niteliğini güçlendirir. Afet kavramı, gerçekleşen olayın kendisinden çok meydana getirdiği sonuçlar olarak değerlendirilmektedir ve gerçekleşen afetin büyüklüğü neden olduğu can ve ekonomik kayıplarla ölçümlenmektedir (Kadıoğlu ve Özdamar, 2005).

Afet toplum yaşamında sürekli karşımıza çıkma ihtimali olan ve toplumların ekonomik, sosyo-psikolojik yaşamını derinden etkileyen bir olgudur; bu nedenle olası olumsuz durumlara karşı örgütsel olarak hazırlıklı olunmalıdır (Ceber, 2005). Afetler niteliği gereği toplum ve birey hayatı için birçok olumsuzluk ortaya çıkarır.

“Afet bir kriz türü müdür?” sorusu çerçevesinde değerlendirildiğinde; meydana gelen doğal ya da insan kaynaklı krizler, büyüklükleri, kapsamı ve müdahale yöntemleri açısından genel olarak aşağıdaki şekilde de gösterildiği gibi olay, acil durum ve afet olmak üzere üç ana grupta sınıflandırılabilir (Şekil 1).

Şekil-1: Kapsam ve Müdahale Seviyelerine Göre Doğal veya İnsan Kaynaklı Olayların Sonuçları (Kadioğlu, 2008, S.8’den uyarlanmıştır.)

Olay ve acil durum kavramları afet kavramından farklıdır. Afet, etkilediği toplumun mevcut imkânlarıyla başa çıkamayacağı düzeyde ağır sonuçlar doğuran olayları ifade ederken; olay ve acil durum kavramları afet kadar geniş kapsamlı ve yıkıcı değildir.

Olay; küçük çapta olan; yerel ve sınırlı etkiye sahip durumlardır. Bu tür durumlar yerleşim birimlerinin, kurum ve kuruluşların çalışma durumlarını önemli oranda etkilemez ve ona ilk müdahale edenlerce kolaylıkla kontrol altına alınabilir (Kadioğlu, 2008:9).

Acil Durum; yaşamın olağan akışının dışında gerçekleşen olaylar ya da durumlardır. Hızlı ve etkili bir müdahale yapılması gerekir. Ülkelerde acil duruma müdahale için halihazırda bulunan yerel kuvvetler genellikle yeterli seviyedir (Gebbie ve Qureshi, 2002, S.46).

Eski dönemlerden bu güne toplumların yaşadığı afetlerin yol açtığı olumsuzluklar ve afetlerin sonuçlarını etkileyen faktörler aşağıdaki gibi özetlenebilir (Ceber, 2005):

1. Afetler birçok can ve mal kaybına, yaralanmalara neden olurken ciddi derecede psikolojik travmalar meydana getirir, salgın hastalıkların oluşmasına neden olur, toplumları fiziksel ve psikolojik olarak negatif yönde etkiler.

2. Afetler ile ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve psikolojik olumsuzlukların giderilmesi uzun zamana yayılır. Bu bağlamda devletin ve özel sektörün yatırımlarını olumsuz yönde etkiler.
3. Afetlerle yaşanan kayıplar, yaşanan alanların özellikleri, yapıların sağlamlığı, nüfus yoğunluğu, hazırlık düzeyi ve afete karşı deneyimler gibi faktörlere göre değişiklik gösterir.
4. Afetlerin gerçekleştiği alanda her türlü altyapıyı tahrip eder, sosyal alanlara zarar verir.
5. Ülkelerin gelişmişlik düzeyiyle afetlerden etkilenme durumları paralellik göstermektedir. Benzer büyüklükte yaşanan afetlerde az gelişmiş ülkelerin etkilenme oranı daha yüksek seviyede izlerken, gelişmiş ülkelerin gördüğü etki ve zarar daha az oranda kendini göstermektedir.
6. Yaşanan afetin büyüklüğüne göre, orada kademeli olarak genişleyen bir yardımlar zinciri oluşturulması gerekir. Eğer gelişmişlik seviyesi az olan bir ülke afet ile karşı karşıya gelmiş ise uluslararası yardım ve iş birliği yapılması gerekmektedir.

Afetler yaşandığı durumlara göre farklı türlere ayrılmaktadır. Bu türlerin ayırımında farklı yaklaşımlar ortaya konularak, bazen ikili, bazen de üçlü sınıflandırma yapılabilmektedir (Akyel, 2007:8). Afetler genellikle oluştuğu duruma göre doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olmak üzere üç grupta ele alınmaktadır. Duruma göre “savaş” gibi insan ve teknoloji temelli afet kavramının beraber kullanıldığı durumlarda karşımıza “karmaşık afetler” tabiri çıkmaktadır (Kadıoğlu, 2015:11). Bu duruma örnek olarak 1999 yılında Marmara Depreminin ardından TÜPRAŞ İzmit Rafinerisinde çıkan yangın verilebilir (Aksoy, 2014, S.3). Son yıllarda ise afetler; doğal, şiddet kaynaklı, teknoloji ve insan kaynaklı olarak üç başlık altında ele alınmaktadır (Kadıoğlu, 2015,11).

Geçmişten beri var olan doğa olayları, insanların yaşamını önemli şekilde etkilediğinde “doğal afet”, “doğal kıran” ya da “doğal tehlike kaynaklı afet” şeklinde nitelendirilmektedir (Kadıoğlu, 2015, S.12). Afet türleri içerisinde en sık karşılaşılan doğal afetler olup gelişmişlik düzeylerinden bağımsız olarak ülkelerin tümü doğal afetlerden etkilenmektedir. Bu deprem, dev dalgalar, volkanik patlamalar, toprak kaymaları, tropikal

siklonlar, hortum, sel baskını, kuraklık, çevre kirlenmesi, ormansızlaşma, çölleşme vb. doğal olaylar sonucu oluşan afetlere doğal afetlerdir (Gülkan vd., 2003).

Artan nüfus ve kirlilikle beraber son yıllarda özel bazı doğal afet türlerinin ortaya çıkmaya başladığı gözlemlenmiştir. Örneğin, otlakların ve tohum alanlarının kötü kullanımı, yerleşim yerlerinin seçiminde yapılan hatalar ve özellikle yakacak odun gereksiniminin giderilmesi sırasındaki uygulamalar yanlış yöntemler çevrenin tahrip olmasına neden olmaktadır (Ceber, 2005). Bu nedenlerle doğal kaynakların aşırı kullanımı ya da toprağın uygun olmayan yöntemlerle işlenmesi, ekolojik dengenin bozulmasına yol açmakta; bunun sonucunda da ormanların azalmasına, çölleşmeye, erozyona ve sel baskınlarına sebebiyet vermektedir.

Teknolojik kaynaklı afetler ise genel olarak üretim sürecinde veya petrol, kimyasal maddeler, patlayıcı maddeler ve nükleer materyal gibi maddelerin taşınması esnasında meydana gelen kazalar sonucu ortaya çıkar. 1984'te yaşanan Hindistan'ın Bhopal kentindeki gaz kaçağı, üçüncü dünya ülkelerinde gelecekte oluşabilecek endüstriyel kazaların örneği olarak gösterilebilir. Nükleer afet olarak ise akla ilk gelen Chernobyl afetidir. Ukrayna sınırlarında 1988'de Chernobyl'de yaşanan nükleer afet, teknolojik bir afet şeklinde nitelendirilir, fakat bir insan hatası olduğu da gözden kaçmamalıdır (Ege, 1986).

İnsan kaynaklı afetler, doğrudan insan faktöründen kaynaklanmakta olup bu afetler, sosyal ve doğal yapıyı tahrip ederek büyük çapta yıkımlara neden olur. Teknolojik ve bilimsel gelişmeler, endüstrileşme ve nükleer enerjinin günlük hayatta kullanılmaya başlanması gibi gelişmeler insan yaşamını kolaylaştırmanın yanında çok büyük riskleri de beraberinde taşımaktadırlar (Ceber, 2005). Bu tür afetlere uçak kazaları, büyük çaptaki motorlu araç kazaları, savaş, terörizm, savaş sırasında gerçekleşen rehin alma olayları, yangınlar, trafik kazaları, kimyasal kazalar ve bombalama olayları örnek gösterilebilir. Bu tür afetler, insanlar, mülteci veya sığınmacı olarak evlerinden ve ülkelerinden uzaklaşmaya neden olmakta ve buna bağlı olarak da birbirini tetikleyen afetler zincirinin başlamasına sebebiyet vermektedir.

Afet ise insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan; normal yaşam döngüsünü ve insani faaliyetlerde aksamalara ya da kesintilere yol açarak toplumları etkileyen, ayrıca etkilenen toplulukların kendi imkân ve kaynaklarını kullanarak baş edemeyeceği doğal, teknolojik ya da insan yapımı olayların doğurduğu sonuçlardır (Yılmaz, 2003;, S.112). Kısacası afet, bir olayın kendisi değil; o olayın ortaya çıkardığı sonuçtur ve temelinde insanın yer aldığı sosyal, ekonomik, teknik ve siyasal boyutları olan bir terimdir (İlhan, 2009, S.3).

2.2 Güvenlik

Sosyal bilimlerde birçok kavram gibi güvenlik kavramının da üzerinde ortaklaşmış tek bir tanım bulunmamaktadır. Kavramın belirsizliği, hem tarihsel süreç içerisindeki düşünsel farklılıklardan hem de güvenlik algısının zamanla değişen dinamik bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Antik dönem filozoflarından Sokrates, Tukidides, Epikürüs ve Cicero gibi düşünürler güvenlik kavramını daha çok insanın varlığını sürdürebilmesi, dış tehditlerden korunması ve düzenin devamı üzerinden tanımlamaya çalışmışlardır (Bilgin, 2008: 17).

Modern döneme gelindikçe güvenlik kavramı özellikle Realizm ve Liberalizm gibi uluslararası ilişkiler kuramlarında merkezi bir konuma oturmuştur. Realist yaklaşım güvenliği, devletin bekası ve toprak bütünlüğünün korunması şeklinde dar bir çerçevede ele almakta; tehditleri askeri güç, savaş ve güç dengesi gibi unsurlar üzerinden değerlendirmektedir (Walt, 1991: 212). Liberalizm ise güvenlik kavramını daha çok devletlerarası iş birliği, kurumlar ve ekonomik karşılıklı bağımlılık üzerinden açıklamakta, fakat yine devlet-merkezli bir anlayışı sürdürmektedir (Keohane & Nye, 2000: 45).

Geleneksel güvenlik yaklaşımlarının ortak özelliği, güvenliği devlet etrafında şekillendirmeleri ve güvenlik tehditlerini büyük ölçüde askeri tehditler bağlamında değerlendirmeleridir. Ancak 20. yüzyılın sonlarına gelindiğinde bu anlayış çeşitli düşünürler tarafından eleştirilmeye başlanmıştır.

Özellikle Kopenhag Okulu, Eleştirel Güvenlik Çalışmaları ve İnsani Güvenlik Yaklaşımları geleneksel devlet merkezli güvenlik tanımlarına meydan okuyarak güvenlik alanını “genişletme” ve “derinleştirme” yönünde önemli katkılar sunmuştur. Bu

yaklaşımlar, güvenliğı sağlayacak referans nesnenin yalnızca devlet olmadığını; bireyler, toplumlar, etnik gruplar, ekonomik yapılar, çevresel koşullar ve hatta küresel sistemin bütünüünün de güvenlik tehdidi altında olabileceğini belirtmiştir (Booth, 2007: 103).

Bu bağlamda güvenlik alanı, askeri tehditlerin yanı sıra ekonomik krizler, çevresel bozulmalar, açlık, yoksulluk, salgın hastalıklar, doğal afetler, göç hareketleri ve terörizm gibi çok daha geniş bir tehdit yelpazesini kapsayacak şekilde yeniden tanımlanmıştır (Bilgin, 2008: 24). Bu tanım günümüzde güvenliğin kapsamını genişletmiştir.

Sonuç olarak güvenlik; yalnızca devletin sınırlarını korumaya yönelik bir askeri mesele olmaktan çıkmış, bireylerin, toplumların ve devletlerin fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal bütünlüğünü tehdit eden her türlü risk karşısında korunma durumu olarak daha geniş bir anlam kazanmıştır. Bu geniş perspektif, modern güvenlik anlayışının temelini oluşturmaktadır. Güvenlik kavramı çıkarların tehlike ve tehdit altında olmaması durumu olarak tanımlanmış, bu durum da insani güvenlik kavramını ortaya çıkarmıştır. Yani insanın çıkarlarına yönelik her türlü tehlike ve tehdit güvenliğin konusu haline gelmiştir.

Türkiye’de iç güvenliğin sağlanmasından sorumlu kurumlar, İçişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığıdır. Bu güvenlik birimleri, görev ve yetki alanları bakımından mevzuatla belirlenmiş sorumluluk çerçevesinde teşkilatlanmakta ve taşra yapılanmalarını belirli idari ve coğrafi kriterler doğrultusunda şekillendirmektedir. Kolluk hizmetlerinin etkin ve koordineli biçimde yürütülmesi amacıyla bu birimlerin görev alanları nüfus yoğunluğu, yerleşim yapısı ve coğrafi özellikler dikkate alınarak düzenlenmektedir.

Türkiye’de kolluk kuvvetlerinin görev ve yetki alanları yasal düzenlemeler çerçevesinde belirlenmiştir. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu uyarınca polis teşkilatı; il ve ilçe merkezleri ile belediye sınırları içerisinde güvenliğin sağlanmasından sorumludur. Bu alanlar uygulamada “emniyet bölgesi” olarak adlandırılmaktadır. Emniyet bölgesi; kamu düzeninin korunması, suçun önlenmesi, adli işlemlerin yürütülmesi ve asayiş hizmetlerinin sağlanması gibi görevlerin polis teşkilatı tarafından yerine getirildiği coğrafi sorumluluk alanını ifade etmektedir. Buna karşılık 2803 sayılı Jandarma Teşkilat,

Görev ve Yetkileri Kanunu kapsamında belediye sınırları dışında kalan kırsal alanlarda genel kolluk hizmetleri jandarma tarafından yürütülmektedir.

Malatya ili özelinde değerlendirildiğinde, toplam 780.755 kişilik nüfusun 553.128'i emniyet bölgesinde, 227.627'si ise jandarma bölgesinde yaşamaktadır. Bu dağılım, ilin nüfusunun yaklaşık %71'inin polis sorumluluk alanında, %29'unun ise jandarma sorumluluk alanında bulunduğunu göstermektedir. Yüzölçümü bakımından incelendiğinde ise yaklaşık 1.242 km²'lik alan emniyet bölgesinde, 11.208 km²'lik alan jandarma bölgesinde yer almaktadır

2.3 Doğal Afetlerde Güvenlik

Doğal afetler, insan kontrolü dışında meydana gelen ve toplumların normal işleyişini önemli ölçüde kesintiye uğratan doğa kaynaklı olaylardır. Doğal afetler gündelik yaşam döngüsünün değişiminde önemli etkileri bulunan, toplumsal fonksiyonların bozulmasına neden olan, insan ve fiziki kaynaklarda kayıplara sebep olan, ekonomik ve çevresel olarak zarara uğramaya neden olur (UNISDR, 2012). İnsani güvenlik yaklaşımı, evrensel ve insan merkezli bir yaklaşım olmakla birlikte, afet meydana gelmeden önce önlem alınması; afetin gerçekleştikten sonra ardından yapılan müdahaleden daha kolay olduğunu ortaya koymaktadır. Doğal afetlerde çok ciddi güvenlik sorunları ortaya çıkar. İnsani Gelişim Programı'na göre bu güvenlik sorunları yedi ana başlık altında toplanabilir (UNDP, 1994).

2.3.1 Ekonomik Güvenlik

Doğal afet durumlarında ülkelerin gelişmişlik seviyesi ve afetlere hazır bulunma düzeyi gibi hususlara bağlı olarak farklı güvenlik sorunları ortaya çıkabilmektedir. Doğal afetler meydana geldiği bölgede yaşayan tüm insanları aynı seviyede etkilememektedir. Evini ve işyerini kaybeden düşük gelirli insanların, afet sonrasında yaşanacak kısa vadeli şok dalgalarından yüksek gelir düzeyine sahip insanlara göre daha fazla etkilenme potansiyeline sahip oldukları görülmektedir. Bu gruptaki kişilerin afet bölgesi dışına çıkarak yeni bir hayat düzeni kurması oldukça zor olmaktadır. Afet bölgesinde kalmaları durumunda ise yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için gelire sahip olmayan bireyler için yeni sıkıntılar baş göstermektedir. Afet bölgesinde ekonomik güvenliğin sağlanamaması,

çaresiz kalan insanların suça karışma veya suç ve terör örgütleri tarafından istismar edilme riskini artırmaktadır. Afetten etkilenen bölgenin ülke ekonomisi, sanayisi, ithalat ve ihracatında önemli bir paya sahip olması da stratejik düzeyde güvenlik zafiyetine yol açmaktadır.

2.3.2 Gıda Güvenliği

Gıda güvenliği afetin yaşanması ile birlikte ortaya çıkar ve devam eder. Bununla birlikte bir başka problem alanının meydana gelmesine neden olur. Hem afetzedelerin hem de arama kurtarma ekipleri, gönüllüler, sağlık personeli ve kolluk görevlileri gibi bölgede bulunan diğer insanların güvенеbilecekleri gıda ve temiz içme suyuna ulaşma gereksinimi ortaya çıkar. Bu gibi gereksinimlerin yerinde ve zamanında karşılanabilmesi, önceden yapılacak planlama ve hazırlıklarla doğrudan ilişkilidir. Önceden planlama yapılmadığında afetin ilk saatlerinde merkezden ve diğer bölgelerden gelen yardım ve malzemelerin güvenli bir şekilde afet bölgesine ulaştırılması, gelen yardımların ve malzemelerin tasnif edilmesi, ihtiyaç sahiplerine dağıtılması etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilememektedir. Yol güvenliğinin sağlanamadığı durumlar malzeme ve yardımların yolda yağmalanma riskini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca bebekler, çocuklar, yaşlılar ve özel diyet gereksinimi olan hastalarda yetersiz beslenme veya diyetle uygun yiyeceklerin bulunamaması başka sağlık problemlerine yol açabilmektedir. Tarımsal faaliyetleri ve gıda endüstrisini ülke çapında kıtlığa götürebilecek sel, su baskını ya da nükleer tesislerde meydana gelen patlama ve sızıntı sonucu yayılan radyoaktivite gibi durumlardaysa gıda ve içme suyu tedarikinin sürdürülememesi de sağlanamaması da söz konusu olan durumlar arasında yer alır (Bacon and Hobson, 2014, S.18).

2.3.3 Sağlık Güvenliği

Afet bölgelerinde karşılaşılan en önemli güvenlik sorunlarından biri sağlık güvenliğidir. Afet nedeni ile sağlık hizmetleri yapılan tesislerde oluşan hasar ve afet nedeni ile hizmet veren mevcut sağlık personeli sayısındaki azalma, sağlık hizmetlerinde aksamalarının başlıca nedenleri arasında yer alır. Ayrıca afet sebebiyle oluşan yaralanmalar ve hastalıklar için halihazırda sunulan sağlık hizmetlerinin, kapasitenin çok üstünde bir oranda verilmesi ihtiyacı söz konusudur. İmkân ve kabiliyetlerdeki yetersizlik nedeniyle

hasta ve engelli bireyler gibi özel bakıma ihtiyaç duyan kişilerin tahliye edilmesi gereklilik arz etmektedir. Bunlara ek olarak ise tıbbi kayıtların kaybolması ve zarar görmesi de süreklilik arz eden hastalar bağlamında ayrı bir sorun teşkil etmektedir (UNDP, 1994).

2.3.4 Çevresel Güvenlik

Afetlerde büyük önem arz eden alanlardan birini çevre güvenliği oluşturmaktadır. Afetin yaşanmasının ardından, mutlaka çevresel güvenlik risklerine bağlı tedbirler alınması gerekmektedir. Afetzedelerin ve afet bölgesinde çalışan diğer personelin yaşamsal ihtiyaçlarının hijyen şartlarına uygun şekilde karşılanması, çadır ve konteyner gibi geçici barınma alanlarında oluşan evsel atıkların düzenli olarak toplanması ve sahra hastanesi gibi geçici sağlık hizmeti verilen yerlerdeki tıbbi atıkların toplanması gibi hususlar çevresel tedbirler kapsamına girmektedir. Fare vb. kemirgenler vektörel hastalık taşıyıcıları, olması nedeni ile; afet bölgelerinde önemli başka bir sorun kaynağını teşkil etmektedir. Aç kalan sokak hayvanları ve kemirgenlerin cesetleri yememesi için arama kurtarma ve sonrasındaki enkaz kaldırma çalışmalarının mümkün olduğunca hızlı yerine getirmeleri ve sokak hayvanları için ilave tedbirler alınması büyük önem arz etmektedir. Meydana gelebilecek bulaşıcı hastalıkların salgına dönüşmemesi için geçici barınma alanları ve çevrenin düzenli biçimde ilaçlanması gereği göz ardı edilmemelidir. Deprem ve sel gibi doğal afetler, alt yapı sistemini tahrip ederek kullanma sularının kanalizasyonla kontamine olması riski bulunduğundan, kullanma suyu şebekesi aktif hale getirilmeden önce gerekli kontroller yapılmalıdır. Doğalgaz ve elektrik hatlarının patlama, yangın ve elektrik kaçağı gibi olaylara sebebiyet verilmemesi için gerekli kontroller yapılarak önlem çalışmaları yapılmalıdır. Bölgede yer alan sanayi tesislerinde oluşabilecek kimyasal sızıntılar da çevresel güvenliği tehdit eden önemli faktörler arasında kendini göstermektedir. Bu bağlamda çevresel güvenliğe yönelik tedbirlerin afet yönetiminin temel unsurlarından biri olduğu belirtilmektedir. Özellikle hijyen, atık yönetimi ve altyapı kontrollerinin düzenli şekilde yürütülmesi, afet sonrası ortaya çıkabilecek ikincil sağlık risklerinin önlenmesi açısından kritik önem taşımaktadır (WHO, 2018).

2.3.5 Kişisel Güvenlik

Afetlerde kişisel güvenlik, bireyin varlığını ve beden bütünlüğünü zarara uğratabilecek tehlikeleri kapsadığından dolayı diğer güvenlik önlemlerinden farklılık arz eder. Afet esnasında insanlar saniyeler içinde evlerini, arabalarını, eşyalarını ve ailelerini kaybetme riski yaşamaktadır. Bu kadar hızlı yaşanan, acı verici ve şok edici durumlar içinde; insanlar hızlı bir şekilde en zayıf, çaresiz ve savunmasız şekilde ortada kalabilmektedir. Afet bölgelerinde daha önceden yaşamaya başlamış mülteci ve geçici koruma durumunda olan yabancılar, başka yerlerden gelen hırsızlık ve yağma gibi suçları gerçekleştirmek için afet sonrasında bölgeye gelen kişiler ya da afet bölgesinde zaten var olan kriminal şahıslar tarafından savunmasız durumda kalan insanlara yönelik çeşitli asayiş suçlarının işlenmesi kişisel güvenliğe yönelik tehditlerin temelini oluşturmaktadır. Kendini savunma konusunda daha zayıf olan kadın ve çocuklar, öncelikli risk grupları arasında yer alır. Çünkü bu dönemlerde hırsızlık, yağma, gasp, fiziksel ve cinsel taciz ile tecavüz gibi suçlarda artış olduğu daha önce yaşanan afetlerde gözlemlenmiştir. Fiziksel durumların yetersiz olması ise bu gibi suçların artmasına zemin hazırlamaktadır. Afetzedelerin yaşadığı çadır ve konteyner kentlerdeki ortak ihtiyaç alanlarının geçici yaşam merkezlerinden uzak bulunması ve yeterli aydınlatmanın sağlanamaması, özellikle gece saatlerinde kadın ve çocuklara yönelik taciz ve tecavüz olaylarının artışına neden olmaktadır. Enkazdan kurtarılan çocukların korumaya alınması, bu çocukların başka illere tedavisi ve bakımı için nakillerinin mutlaka devlet organizasyonunda yapılması büyük önem arz etmektedir. Yardım ve destek için gönderilen malzemelerinin yağmaya uğramaması için amacıyla yol güvenliğinin de sağlanması kişisel güvenlik kapsamında değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede kişisel güvenliğin sağlanması, afet yönetiminin yalnızca fiziksel müdahale boyutuyla sınırlı olmadığını göstermektedir (AFAD, 2022). Özellikle kadınlar, çocuklar ve kırılgan grupların korunmasına yönelik güvenlik, aydınlatma ve koordinasyon tedbirlerinin artırılması, afet sonrası ortaya çıkabilecek asayiş risklerinin azaltılması açısından kritik önem taşımaktadır (WHO, 2018).

2.3.6 Toplumsal Güvenlik

Afetler beklenmedik ve yıkıcı olan durumlardır. Bu sebeple büyük yıkımlara neden olan afetlerin ardından, olağan yaşam şartlarına ulaşmanın zor ve uzun zaman teşkil edecek olması afet bölgesinden diğer bölgelere iç göçlerin gerçekleşmesine sebebiyet vermektedir. Yaşanacak olan bu iç göçün durdurulması ve minimize edilmesi, göç edenlerin en kısa süre içerisinde eski yaşam alanlarına gelmesinin sağlanması toplumsal güvenlik bağlamında büyük önem arz etmektedir. Çünkü afet bölgesinde yaşanabilecek olan demografik yapının bozulma tehlikesinin yanı sıra göç ettikleri bölgede de demografik değişikliklere yol açması toplumsal güvenliği tehdit eder duruma gelecektir. Afet bölgelerinde, karışık bir yapıya sahip alanlarda etnik veya dini bir grubun diğer grup üyelerini baskılayarak bölgeden uzaklaştırmaya çalıştığı durumlar da yaşanabilmektedir. Demografik yapı ile beraber, afet yaşanan bölgedeki kültürel dokunun koruma altına alınması toplumsal güvenlik kapsamına girmektedir. Bu bağlamda müzeler, tarihi binalar, nüfus ve tapu kayıtları da gerekli önlemler alınarak koruma altına alınmalıdır.

Bu çerçevede afet sonrası göç hareketlerinin yönetilmesi ve demografik dengenin korunması, toplumsal güvenliğin sürdürülebilirliği açısından kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir (AFAD, 2022). Ayrıca kültürel mirasın, nüfus ve mülkiyet kayıtlarının korunmasına yönelik tedbirlerin alınması, afet sonrası toplumsal bütünlüğün ve kamu düzeninin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (UNESCO, 2019).

2.3.7 Politik Güvenlik

Afetler yaşanmadan önce yeterli hazırlığın bulunmaması, devlet otoritesinin gerekli yeterlilikte ve hızlı tesis edilemediği durumlarda, yerli ve yabancı organizasyonların bu otorite boşluğundan yararlanmaya çalıştığı durumların yaşanması politik güvenlik konusunu teşkil etmektedir. Yabancı yardım örgütlerinden bazılarının afet çevrelerinde insani yardım kapsamında istihbarat faaliyeti gerçekleştirmek, iç karışıklık meydana getirmek için toplum mühendisliği ve beşinci kol faaliyeti yapmak, tarihi eser ve maddi değere haiz malzemeleri şahıslarına zimmetleyerek illegal yollardan yurtdışına götürmek gibi örtülü faaliyetler yürütebilecekleri göz ardı edilmemelidir. Bu terör örgütlerinin yardım çalışmaları mutlaka devlet görevlileri eşliğinde ve kontrolünde sürdürülmelidir.

Türkiye'ye 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremi takiben birçok ülkeden yardım kuruluşunun geldiği gözlemlenmiştir. Afet bölgesinde gerçekleşen sıkıntılı ortamı kullanmak için iç çatışma, ayaklanma, istikrarsızlık vb. durumların gerçekleşmemesi için alınacak güvenlik önlemleri de politik güvenlik kapsamına girmektedir.

2.4 Suç Kavramı

Suç, ceza hukuku düzeni içerisinde bireylerin, toplumun ve kamu düzeninin korunması amacıyla devlet tarafından belirlenen normlara aykırı davranışı ifade eden, hukuka aykırı ve yaptırım gerektiren bir insan fiilidir. Pozitif hukuk bakımından suç, “kanunun açıkça yasakladığı ve karşılığında yaptırım öngördüğü fiil” şeklinde tanımlanır (Özgenç, 2022:45). Türk Ceza Kanunu doğrudan suç tanımı içermemekle birlikte, TCK madde 1’de ceza hukukunun amacı, TCK madde 2’de ise suçta ve cezada kanunilik ilkesi düzenlenerek suç kavramının hukuki sınırları ortaya konulmuştur. Bu çerçevede bir fiilin suç olarak kabul edilebilmesi için, kanuni tanımının bulunması, hukuka aykırı olması ve fail tarafından gerçekleştirilen bir insan davranışı niteliği taşıması gerekmektedir.

Kriminolojik açıdan ise suç, yalnızca hukuki bir kavram değil; aynı zamanda toplumsal, psikolojik ve kültürel boyutları olan bir sosyal olgudur. Suç, toplumun benimsediği değerler, normlar ve davranış kalıplarının ihlal edilmesi sonucu ortaya çıkar. Bu nedenle suçun tanımı, yalnızca yasal düzenlemelere değil, aynı zamanda toplumun kültürel yapısına, geleneklerine, ahlaki normlarına ve tarihsel gelişimine bağlı olarak değişkenlik gösterebilir (Bal, 2020:17). Toplumsal yapıdaki değişimler, ekonomik koşullar, kentleşme, göç ve afet gibi makro süreçler suçun hem ortaya çıkış biçimlerini hem de toplumsal algısını etkileyen önemli faktörlerdir.

Bu bağlamda suç kavramı çok boyutlu bir niteliğe sahiptir; hukuki açıdan norm ihlali, kriminolojik açıdan toplumsal sapma, sosyolojik açıdan sosyal düzenin bozulması ve psikolojik açıdan bireyin davranış motivasyonu gibi çeşitli boyutları içinde barındırmaktadır. Dolayısıyla suç, yalnızca yasa tarafından yasaklanan bir fiil değil; aynı zamanda birey, toplum ve devlet arasındaki dinamik ilişkiyi yansıtan karmaşık bir sosyal olgudur.

2.4.1 Suçun Unsurları

Herhangi bir fiilin suç olarak değerlendirilebilmesi için o fiilin bazı nitelikleri içermesi gerekir. Ceza hukuku doktrinde suçun unsurları dört başlıkta toplanır:

a) Kanunilik Unsuru

Bir fiilin suç sayılabilmesi için mutlaka kanunda düzenlenmiş olması gerekir (TCK m. 2). Kanunda açıkça yazılmayan hiç bir fiil ve davranışın suç olduğu söylenemez. Kanunilik ilkesi, hukuki güvenliği sağlayarak keyfi cezalandırmanın önüne geçer (Centel & Zafer, 2021: 63).

b) Maddi Unsur (Fiil)

Fiil; failin dış dünyaya yansıyan davranışdır. Fail insan değilse suçtan bahsedilmez. Sadece insan davranışı suç oluşturabilir; hayvan veya doğal olay suçun faili olamaz (Hakeri, 2023: 112). Fiil hem icrai (yapma) hem ihmali (yapmama) şekilde olabilir. Diğer bir ifade ile suç birşeyi yapmak şeklinde gerçekleşebileceği gibi yapılması gereken bir şeyi yapmama şeklinde de gerçekleşebilir.

c) Manevi Unsur (Kast veya Taksir)

Suçun fail tarafından hangi zihinsel tutumla işlendiğini ifade eder. Kast, failin suçu bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesini ifade ederken; taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık sonucu, istenmeyen fakat öngörülebilir bir neticenin meydana gelmesidir. Kast çoğu suçta zorunludur; bazı suçlarda ise taksir yeterli kabul edilir (TCK m.22). Manevi unsur olmadan suç oluşmaz (Özgenç, 2022:121).

d) Hukuka Aykırılık Unsuru

Bir fiilin suç sayılabilmesi için, yalnızca işlenmiş olması yeterli değildir; aynı zamanda bu fiilin hukuk düzeni tarafından yasaklanmış olması ve herhangi bir hukuka uygunluk nedeniyle bağdaşmaması gerekir. Meşru savunma, zorunluluk hâli veya kanun hükmünü yerine getirme gibi nedenler fiili hukuka uygun hale getirir (Hakeri, 2023:132).

2.4.2 Suç Kavramının Tanımlanmasının Önemi

Suç kavramının hukuk düzeni içinde tanımlanmasının temel amaçları:

1. Toplumsal düzenin korunması,
2. Kamu güvenliğinin sağlanması,
3. Birey hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması,
4. Devletin cezalandırma yetkisinin sınırlarının belirlenmesi,
5. Yargı organları için normatif bir çerçeve oluşturulmasıdır (Özgenç, 2022: 53).

Ceza hukukunda suçun belirlenmesi yalnızca cezalandırma amacı taşımaz; sosyal barışın korunması açısından da önemli bir araçtır.

2.5 Suç Tipolojisi

Suç tipolojisi, suçların belirli ortak özelliklerine göre sınıflandırılmasını ifade eder. Kriminoloji disiplinine göre suç tipolojileri; failin kişilik özellikleri, mağdur tipi, suçun işleniş şekli, motivasyonu ve suç ortamı gibi değişkenlere göre oluşturulur (Bal, 2020: 89). Tipolojiler, suç davranışının çok yönlü analizine imkân tanıdığı için hem akademik literatürde hem uygulamada önemli bir yer tutar. Hukuki açıdan ise tipolojiler daha çok suçun yöneldiği hukuki değere göre sınıflandırılır. Bu sınıflandırma TCK sistematğinde karşılığını bulur (Centel & Zafer, 2021: 142).

2.5.1 Suç Tipolojisi'nin Amacı

Suç tipolojisi, farklı suç türlerini belirli ölçütlere göre sınıflandırarak suç olgusunun daha sistematik ve anlaşılır bir şekilde incelenmesini sağlayan önemli bir kriminolojik araçtır. Bu sınıflandırmanın temel amacı, suç davranışının yapısını, dinamiklerini ve ortaya çıkış koşullarını bilimsel temelde açıklayabilmektir. Bu doğrultuda suç tipolojisi oluşturmanın başlıca amaçları şunlardır:

1. Suçun nedenlerini bilimsel yöntemlerle analiz etmek,
2. Suçlu profillerini belirlemek,
3. Failleri, mağdurları ve suç ortamını birlikte değerlendirmek,
4. Kriminal politika geliştirilmesine katkı sağlamak,

5. Kolluk kuvvetlerinin suç türlerine göre uzmanlaşmasını kolaylaştırmak,
6. Önleyici tedbirlere bilimsel zemin hazırlamak (Şen, 2019: 76).

2.5.2 Başlıca Suç Tipolojileri

Aşağıda hem kriminolojik hem hukuki sistematik dikkate alınarak suç tipolojileri detaylı şekilde sunulmaktadır. Ayrıca TCK'dan örnek maddelere yer verilecektir.

1. Kişilere Karşı Suçlar:

Kişilere karşı suçlar, doğrudan bireyin yaşama hakkı, vücut dokunulmazlığı, kişi hürriyeti gibi en temel bireysel haklarına yönelen eylemleri kapsamaktadır. Bu suçlar Türk Ceza Kanunu'nda geniş bir sistematik içerisinde düzenlenmiş olup; kasten öldürme (TCK m. 81), kasten yaralama (TCK m. 86), cinsel saldırı (TCK m. 102) ve tehdit (TCK m. 106) bu gruba ilişkin temel örnekler arasında yer almaktadır. Kişilere karşı suçlar, toplumsal düzenin temelini oluşturan birey haklarını hedef aldığı için ceza hukukunda en geniş şekilde düzenlenen suç grubudur (Centel & Zafer, 2021: 155).

2. Malvarlığına Karşı Suçlar:

Mal varlığına karşı suç bireylerin ekonomik değerlerine ve mülkiyet hakkına yönelen eylemleri ifade eder. Bu suç grubu, ekonomik düzenin istikrarı ile piyasa güvenliğinin korunması açısından merkezi bir konuma sahiptir. Türk Ceza Kanunu'nda hırsızlık (TCK m. 141), nitelikli hırsızlık (TCK m. 142), dolandırıcılık (TCK m. 157) ve nitelikli dolandırıcılık (TCK m. 158) bu kategori kapsamında düzenlenmiştir. Malvarlığına karşı suçların geniş bir yelpazede ele alınmasının temel nedeni, ekonomik yaşamın sürdürülebilirliğinin doğrudan bireylerin mal güvenliğine bağlı olmasıdır. Bu nedenle bu suçlar, hem bireysel mülkiyetin korunması hem de toplumsal ekonomik işleyişin güvence altına alınması bakımından büyük önem taşımaktadır (Hakeri, 2023: 284).

3. Topluma Karşı Suçlar

Topluma karşı suçlar bireyleri doğrudan hedef almaktan ziyade toplumun bütünü etkileyen ve kamusal düzeni tehdit eden eylemlerden oluşur. Bu suç kategorisi, kamu güvenliğinin, çevresel düzenin ve toplumsal yaşamın sağlıklı işleyişinin korunması

bakımından kritik bir rol oynar. Türk Ceza Kanunu'nda genel güvenliği tehlikeye sokma (TCK m. 170), imar kirliliğine neden olma (TCK m. 184), zehirli madde katma (TCK m. 185) ve halkı yanıltıcı bilgiyi yayma (TCK m. 217) gibi maddeler bu gruba örnek teşkil etmektedir. Topluma karşı suçların ortak niteliği, geniş ölçekli zarar doğurma potansiyeline sahip olmaları ve kamu düzenini doğrudan tehdit etmeleridir. Bu nedenle kanun koyucu, toplumun kolektif güvenliğini sağlamak amacıyla bu suç grubunu kapsamlı şekilde düzenlemiştir (Bal, 2020: 214).

4. Devlete Karşı Suçlar:

Devlete karşı suçlar devletin anayasal düzenine, güvenliğine, egemenliğine ve kamu otoritesinin işleyişine yönelen en ağır nitelikteki suçlardır. Bu suç tipinin hedef aldığı hukuki değeri devletin varlığı ve bütünlüğü olduğundan, cezai yaptırımlar bakımından en ağır sonuçlara bağlanan kategori konumundadır. Türk Ceza Kanunu'nda devletin birliğini bozma (TCK m. 302), anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs (TCK m. 309) ve silahlı örgüt kurma veya yönetme (TCK m. 314) bu kapsamda düzenlenen temel suç türleridir. Devlete karşı suçların ağır yaptırımlarla düzenlenmesinin nedeni, bu eylemlerin yalnızca kamu düzenini değil, devletin varlık ve egemenlik temelini hedef almasıdır (Özgenç, 2022: 372).

5. Ekonomik Suçlar

Ekonomik suçlar piyasa işleyişini, mali düzeni ve ekonomik güvenliği hedef alan eylemler olup, modern ceza hukukunda giderek artan bir önem kazanmıştır. Bu suçlar; serbest piyasa mekanizmasının korunması, rekabetin sağlıklı yürütölmesi ve kamu kaynaklarının etkin kullanımının güvence altına alınması bakımından kritik hukuki değeri korur. Türk Ceza Kanunu'nda suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri aklama (TCK m. 282), ihaleye fesat karıştırma (TCK m. 236) ve edimin ifasına fesat karıştırma (TCK m. 237) ekonomik suçlara ilişkin temel düzenlemeler arasında yer almaktadır. Literatürde ekonomik suçların çoğunlukla örgütlü yapıların faaliyet alanı haline geldiği, bu nedenle soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin daha karmaşık bir nitelik taşıdığı vurgulanmaktadır (Şen, 2019: 214).

6. Siber Suçlar:

Siber suçlar bilişim sistemlerine, elektronik verilere ve dijital ağlara yönelik saldırı niteliğindeki eylemleri kapsar. Dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte siber suçlar, modern ceza hukuku ve kriminolojide en dinamik ve en hızlı gelişen suç kategorilerinden biri haline gelmiştir. Türk Ceza Kanunu'nda bilişim sistemine hukuka aykırı olarak girme (TCK m. 243) ile sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme (TCK m. 244) bu kategoriye ilişkin temel düzenlemeleri oluşturmaktadır. Siber suçların artış göstermesinin temel nedenleri arasında dijital ortamların yaygınlaşması, anonim hareket imkânının kolaylaşması ve siber saldırıların ekonomik ve sosyal açıdan büyük zararlar doğurabilmesi bulunmaktadır (Bal, 2020: 303).

Yukarıda sayılan suçlardan bazılarında afet dönemlerinde belirgin yönlü değişimler gözlenmektedir. Literatürde özellikle malvarlığına karşı suçlarda (hırsızlık, yağma vb.) artış eğilimi dikkat çekmektedir; bunun nedeni hem denetim mekanizmalarının zayıflaması hem de bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamada yaşadığı güçlüklerdir. Buna karşılık, kişilere karşı suçlarda ani bir artış her zaman görülmemekte, nüfusun göç etmesi veya bölgeden uzaklaşması nedeniyle bazı bölgelerde geçici düşüşler yaşanabilmektedir. Öte yandan topluma karşı suçlar, özellikle genel güvenliği tehlikeye sokma, yanlış bilgilendirme ve kamu düzenini bozma niteliğindeki eylemler afet dönemlerinde daha görünür hale gelmektedir. Bunun temel nedeni panik, belirsizlik ve bilgi kirliliğinin artmasıdır. Ayrıca, afetin hemen sonrasında devlet kurumlarının işleyişinin kısmen aksaması, imar suistimalleri, yardım dağıtımında usulsüzlük ve ihaleye fesat karıştırma gibi ekonomik suçlarda da farklılaşmalara yol açabilmektedir. Dolayısıyla afet süreçleri, suç tipolojilerinin hem niceliksel hem niteliksel olarak değiştiği dönemler olup, bu değişimlerin analiz edilmesi kolluk kuvvetleri ve kriz yönetim birimleri açısından stratejik önem taşımaktadır.

2.6 Suçlu Kavramı

Suçlu kavramı, hukuk sisteminde suç oluşturan bir fiili işleyen ve bu nedenle ceza sorumluluğu bulunan kişiyi ifade eder. Ceza hukuku açısından suçlu, hukuka aykırı bir fiili gerçekleştiren ve bu fiilin manevi unsuruna sahip olan kişidir (Özgenç, 2022: 187).

Hukuken suçlu kabul edilebilmesi için fail hakkında hüküm verilmesi zorunlu olmakla birlikte, kriminolojik açıdan suçlu kavramı daha geniş bir anlam taşır. Kriminoloji disiplinde suçlu, toplumsal normları ihlal eden, suç davranışı sergileyen veya suça eğilimi bulunan bireyi kapsar (Bal, 2020: 132). Bu nedenle suçlu kavramı yalnızca hukuki bir tanım değil aynı zamanda psikososyal bileşenleri olan çok boyutlu bir yapıdır.

Suçlu kavramının belirlenmesinde bireyin kastı, motivasyonu, kişilik özellikleri, çevresel koşulları ve sosyal etkileşimleri dikkate alınır. Fail, yalnızca bir hukuka aykırılık gerçekleştiren kişi olarak değil; davranışı belirli toplumsal, ekonomik, ve psikolojik etkenlerin bir sonucu olan bir birey olarak ele alınır (Şen, 2019: 88). Bu nedenle modern suç bilimi suçlu tiplerinin anlaşılması için disiplinlerarası yaklaşımları gerekli görmektedir.

2.6.1 Suçlunun Hukuki Nitelikleri

Suçlu kavramının hukuki niteliği, failin cezai sorumluluk taşıyabilmesi için bazı şartların varlığını zorunlu kılar. Bu şartlar üç ana başlık altında toplanır:

a) Fiil Yeteneği ve Kusur Ehliyeti

Bir kişinin ceza hukuku bakımından sorumlu tutulabilmesi için kusur yeteneğine sahip olması gerekir. Kusur yeteneği, failin işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını kavrayabilme ve davranışlarını buna göre yönlendirebilme kapasitesini ifade eder. TCK m.31'e göre çocuklarda yaş gruplarına göre bu yetenek sınırlanabilir; akıl hastalığı veya benzeri ruhsal bozukluğu bulunan bireylerde ise tamamen ortadan kalkabilir. Bu nedenle kusur ehliyeti bulunmayan kişiler hukuken suçlu sayılamaz (Hakeri, 2023:214).

b) Hukuka Aykırı Fiilin Faili Olmak

Suçlu, hukuka aykırı fiili gerçekleştiren doğrudan veya dolaylı faildir. Doğrudan fail, suçun kanuni tanımında yer alan fiili bizzat icra eden kişiyi ifade ederken; dolaylı fail, fiili kendi iradesi doğrultusunda bir başkası aracılığıyla gerçekleştiren kişidir. Suça iştirak hâllerinde ise azmettiren, yardım eden veya birlikte fail olarak hareket eden kişiler de hukuken suçlu kabul edilir (TCK m.37–39).

c) Manevi Unsur

Manevi unsur, failin hukuka aykırı fiille olan psikolojik bağlantısını ifade eder ve suçun oluşumu açısından zorunlu bir unsurdur. Bir fiilin suç sayılabilmesi için, failin söz konusu fiili kastla veya taksirle gerçekleştirmiş olması gerekir. Kast, failin fiili bilerek ve isteyerek işlemesini; taksir ise dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık sonucu istenmeyen bir neticenin meydana gelmesini ifade eder. Bu nedenle manevi unsurun varlığı, suçluluğun belirlenmesinde maddi unsur kadar önemli olup, suçun hukuki niteliğinin tespitinde temel bir rol oynar (Özgenç, 2022:198).

2.6.2 Suçlunun Kriminolojik Niteliği

Kriminoloji suçluyu yalnızca hukuka aykırı davranış sergileyen kişi olarak değil, toplumla etkileşim içinde şekillenen bir varlık olarak ele alır. Suçlu davranışı belirli risk faktörlerinin birleşimiyle ortaya çıkar:

Sosyoekonomik faktörler: Yoksulluk, işsizlik, toplumsal dışlanma (Bal, 2020: 146).

Aile yapısı: İstikrarsız aile ilişkileri, ebeveyn ilgisizliği, çocukluk travmaları.

Bireysel faktörler: Kişilik bozuklukları, saldırganlık eğilimi, yetersiz dürtü kontrolü.

Çevresel faktörler: Suçun yoğun olduğu bölgelerde yaşama, akran baskısı.

Bu yaklaşım, suçlunun yalnızca bireysel tercihlerinin değil aynı zamanda yapısal etkenlerin de bir sonucu olduğunu ortaya koyar.

Bu bölümde afet, güvenlik, suç ve suçlu kavramları kuramsal çerçevede ele alınarak aralarındaki bütüncül ilişki ortaya konulmuştur. Afetler, toplumsal düzeni bozarak ekonomik, sosyal ve psikolojik alanlarda güvenlik açıklarına neden olmakta; bu durum bireylerin ve toplumun korunmaya yönelik ihtiyaçlarını artırmaktadır. Güvenliğin zayıfladığı ortamlar ise suçun ortaya çıkışını kolaylaştırmakta, suçluluk davranışını besleyen risk faktörlerini güçlendirmektedir. Suçun hukuki ve kriminolojik boyutları birlikte değerlendirildiğinde, afet sonrası oluşan sosyal çözülme, denetim mekanizmalarının zayıflaması ve kaynaklara erişimdeki belirsizlikler suç belirgin değişimlere yol açabilmektedir. Bu nedenle afet, güvenlik, suç ve suçlu kavramları birbirini

tamamlayan, karşılıklı etkileşim halinde olan dinamik bir yapının parçaları olarak değerlendirilmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

6 ŞUBAT DEPREMLERİNİN TÜRKİYE VE MALATYA'YA ETKİLERİ

Türkiye’de afet söz konusu olduğunda en çok deprem ve diğer doğal afetler akla gelmektedir. Türkiye’de görülen afetler ve yüzdelik payları aşağıda yer alan Tablo 1.1’de gösterilmiştir (Yerel Dünya Dergisi, 2005). Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi afetler içerisinde en büyük payı %61 ile deprem almaktadır. Bu durum Türkiye’nin deprem kuşağında yer aldığını göstermektedir.

Afet	Yüzde Payı
Deprem	%61
Heyelan	%16
Su Baskını	%15
Kaya Düşmesi	%4
Yangın	%3
Çığ, Fırtına	%1
Toplam	%100

Tablo 3.1. Görülme Sıklıklarına Göre Türkiye’de Afetler

6 Şubat Depremleri ülkemizde 11 ili doğrudan etkilemiş ve bu illerde çeşitli düzeylerde yıkıma neden olmuştur. Depremlerden en çok etkilenen ve diğer illerle kıyaslanamayacak düzeyde maddi ve manevi kayıp yaşayan şehirler ise Malatya, Hatay, Kahramanmaraş ve Adıyaman olmuştur. 6 Şubat depremlerinin Türkiye ve Malatya iline etkileri aşağıda ele alınmaktadır.

3.1 6 Şubat Depremlerinin Türkiye’ye Etkileri

6 Şubat 2023 tarihinde, merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesi olan 7.7 büyüklüğündeki depremin ardından, aynı gün Elbistan ilçesi merkezli 7.6 büyüklüğünde ikinci bir deprem meydana gelmiştir. Art arda yaşanan bu iki büyük sarsıntı, yalnızca büyüklükleriyle değil, aynı zamanda etkiledikleri geniş coğrafya ve olumsuz iklim koşullarıyla da afetin yıkıcılığını artırmıştır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) verilerine göre, bu depremler sonucunda 53.537 kişi hayatını kaybetmiş, 107.213

kişi ise yaralanmıştır. 14 milyon vatandaşımızı doğrudan etkileyen bu depremlerin son yuzyılda dnya genelindeki en bryk doğal afetlerden biri niteliği taşıması Cumhuriyet tarihinde yaşanan en bryk doğal afetiyle karşı karşıya olunduğunu ortaya konmuştur. Depremler Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve şanlıurfa olmak uze 11 ili doğrudan ya da dolaylı olarak etkisi altına almıştır. Bu illerin bir blyumnde bryk yıkımlar meydana gelirken bir blyumnde ise lokal tahribat meydana geldiğini belirtilerek 11 ilin tamamı değerlendirme altına alınmıştır (Ozdemir, 2024).

3.1.1 Ekonomik Etkileri

Depremler, yalnızca fiziksel yapıları değil, aynı zamanda ekonomik uretim kapasitesini, istihdamı, kamu btycesini ve ozel sektor faaliyetlerini derinden etkileyen geniş kapsamlı ekonomik şoklar yaratmaktadır. 6 şubat depremleri de Turiye ekonomisinde kısa, orta ve uzun vadeli sonuçları bulunan cok katmanlı bir yıkıma neden olmuştur. Aşağıda, depremin ekonomik etkileri resmi veriler temel alınarak değerlendirilmektedir.

Depremin Turiye ekonomisi uzerindeki toplam yuku yaklaşık 100 milyar dolardır. Depremin Turiye ekonomisi uzerindeki toplam yuku i çerisinde en onemli bileşenini yuзде 54,9 oranıyla konut hasarı oluşturmaktadır (1.073,9 milyar TL). İkinci ağırlıklı hasar kalemi ise kamu altyapısı ve hizmet binalarındaki yıkımdan oluşmaktadır (242,5 milyar TL). Konut hariç ozel kesim hasarı ise (222,4 milyar TL) bir diğer onemli hasar kalemidir. Bolyedeki toplam bina sayısı (11 il) yaklaşık 2,6 milyondur. Szy konusu bina stokunun yaklaşık yuзде 90'ını mesken, yuзде 6'sını i şyerleri ve yuзде 3'ünü kamu binaları oluşturmaktadır. Depremden etkilenen 11 ildeki konut sayısı 2022 yılı itibarıyla 5,6 milyon duzeyinde olup Turiye genelindeki toplam konut stoku i çerindeki payı yuзде 14,05 duzeyindedir. Çevre şehircilik ve İklim Deđiřikliđi Bakanlığı tarafından yapılan hasar tespit şalışmaları sonucunda acil yıkılacak, yıkık ve ağır hasarlı toplam konut sayısı 518.009 olarak ačıklanmıřtır. Orta hasarlı konut sayısı 131.577, az hasarlı konut sayısı ise 1.279.727 olarak belirtilmiştir (Tuncel vd., 2023). Tbm bunların yanında bolyedeki ticarete deprem sonrası ilk bir yıl ciddi oranda olumsuz etkilenmiştir. Ticaretteki bu azalmanın birinci nedeni i şletmelerin hasar alması ikinci nedeni de i ř gycünün gocy

etmesidir. Özellikle nitelikli iş gücünün göç etmesi ve bir kısmının geri dönmeyecek oluşu bölgenin, özellikle de depremde en fazla etkilenen Malatya, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Hatay illerinde kısa sürede çözülemeyecek iş gücü sorununun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

3.1.2 Toplumsal Etkileri

6 Şubat 2023 Pazarcık ve Elbistan depremleri, yalnızca fiziksel yıkım yaratmakla kalmamış, aynı zamanda Türkiye'nin toplumsal yapısı üzerinde derin ve çok boyutlu etkiler meydana getirmiştir. Deprem, Kahramanmaraş merkezli olmak üzere Hatay, Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Kilis, Osmaniye, Adana ve Elazığ'da çok şiddetli hissedilmiş ve bu 11 ilde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. Deprem sonucunda 53.537 kişi hayatını kaybetmiş, 107.213 kişi yaralanmıştır. Bu illerin toplam nüfusu 2022 yılı itibarıyla 14.013.196 olup, depremde etkilenen nüfus Türkiye'nin toplam demografisinin yaklaşık %16,4'ünü oluşturmaktadır. Bölgede geçici koruma kapsamında yaşayan 1.738.035 Suriyelinin bulunması, afetin toplumsal etkilerini çok kültürlü yapılar açısından daha karmaşık hâle getirmiştir. Depremde büyük çoğunluğu Suriyeli olmak üzere 6 binden fazla yabancı uyruklu birey yaşamını yitirmiştir (Tuncel vd., 2023).

Deprem toplumsal etkileri yalnızca can kayıplarıyla sınırlı kalmamış; toplumsal davranış biçimlerinde, sosyal ilişkilerde, yaşam kalitesinde ve genel refah seviyesinde belirgin değişikliklere yol açmıştır. Deprem bölgesinde 350 çadır alanında kurulan 645 bin çadırda yaklaşık 2.5 milyon afetzedenin geçici barınma alanlarına geçişi beraberinde yeni sorunlar getirmiştir. Afet sonrasında barınma, gıda, sağlık ve güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında yaşanan sorunlar, toplumun farklı kesimlerinde kırılganlık düzeylerini artırmış; sosyal dayanışma pratiklerinde dönüşüme neden olmuştur. Literatüre göre büyük ölçekli afetler, bireylerde travma, kayıp duygusu, güvensizlik, geleceğe yönelik belirsizlik ve toplumsal çözülme gibi sosyal sonuçlar doğurabilmekte; bu durum toplumsal bütünlüğü zayıflatabilmektedir (Erder, 2020: 112).

Deprem aynı zamanda kültürel pratiklerin, aile yapısının, komşuluk ilişkilerinin ve kolektif yaşam alışkanlıklarının da yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Barınma alanlarının değişmesi, zorunlu göç hareketleri, ekonomik kaynaklara erişimdeki zorluklar

ve sosyal hizmetlere duyulan ihtiyacın artması; bireylerin günlük yaşam döngüsünü ve sosyoekonomik uyum süreçlerini derinden etkilemiştir. Afet sonrası geçici barınma alanlarında yaşanan yoğunluk, mahremiyet kaybı, eğitim hayatının kesintiye uğraması ve iş gücü piyasasındaki daralma yaşam kalitesini düşürmüştür; refah seviyesinin bölgesel ölçekte gerilemesine yol açmıştır (Karancı & Acartürk, 2019: 58).

Sonuç olarak 6 Şubat depremleri, toplumsal yapının tüm katmanlarını etkileyen çok yönlü sonuçlar doğurmuş; bireysel psikolojiden sosyal dayanışma ilişkilerine, kültürel normlardan yaşam tarzlarına kadar geniş bir toplumsal dönüşümü tetiklemiştir. Bu yönüyle deprem, yalnızca fiziksel yıkımın değil, aynı zamanda sosyal dokunun da yeniden şekillendiği kapsamlı bir toplumsal kırılma niteliği taşımaktadır. Depremlerin hemen ardından çadırlar ve konteyner kentlerde farklı sosyal gruplardan ve birbirini daha önce tanımayan insanların aynı mekanda yaşayacak olmaları sosyal dokunun bozulmasına yol açarak farklı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilecek ve TOKİ evlerine göçün başlamasıyla bu durum devam edecektir.

3.2 6 Şubat Depremlerinin Malatya'ya Etkileri

6 Şubat depremleri, Malatya'da geniş çaplı yıkıma yol açarak kentin fiziki dokusunu, ekonomik faaliyetlerini, toplumsal yaşamını ve kamu hizmetlerinin sürdürülebilirliğini derinden etkilemiştir. Depremin büyüklüğü, etki alanının genişliği ve yapısal hasarın yoğunluğu nedeniyle Malatya, afetin en ağır sonuçlarının görüldüğü illerden biri olmuştur. Kentte yalnızca binalar ve altyapı zarar görmemiş; aynı zamanda nüfus hareketliliği, günlük yaşam pratikleri, sosyal ilişkiler, güvenlik algısı ve refah düzeyi üzerinde uzun vadeli etkiler yaratmıştır. Bu nedenle depremin Malatya üzerindeki etkileri, hem ekonomik kayıplar hem de toplumsal dönüşümler bağlamında bütüncül bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Aşağıda, söz konusu etkiler ekonomik ve toplumsal boyutlarıyla ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

3.2.1 Ekonomik Etkileri

6 Şubat depremleri, Malatya'da konut sektöründen kamu hizmetlerine, altyapıdan iş gücü piyasasına kadar uzanan çok boyutlu ekonomik kayıplara yol açmıştır. Malatya

Valiliği, AFAD ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın (2023) hasar tespit verilerine göre il genelinde 170.478 binada yapılan incelemede:

36.873 bina ağır hasarlı, 4.653 bina orta hasarlı, 23.005 bina hafif hasarlı olarak kaydedilmiştir.

Yaklaşık 6.500 binanın yıkılmış veya acil yıkılacak statüsünde olması, ilin yapı stokunun önemli bir bölümünün kısa sürede kullanılamaz hâle geldiğini göstermektedir (ÇŞİDB, 2023; AFAD, 2023).

Deprem, yalnızca konut yapılarıyla sınırlı kalmamış; 83 kamu binasında ağır hasar meydana gelmiş, okul binaları, sağlık tesisleri, emniyet binaları ve belediye hizmet alanları ciddi biçimde etkilenmiştir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın (2023) değerlendirmesine göre Malatya'da 5 köprüde yapısal hasar oluşmuş, birçok karayolunda çökmeler, çatlaklar ve deformasyonlar görülmüştür.

Ekonomik faaliyetlerin sürekliliğini doğrudan etkileyen elektrik, doğal gaz ve su altyapısında ciddi tahribat meydana gelmiş; yaklaşık 250 bin abone uzun süreli kesintilerden etkilenmiştir (MASKİ, 2023). Bu durum hem üretim süreçlerini aksatmış hem de günlük yaşamı zorlaştırarak mali yükü artırmıştır.

Altyapı hasarı, ulaşımın durması ve olumsuz hava koşulları nedeniyle yardım ve lojistik akışının gecikmesi ekonomik kayıpları daha da artırmıştır. Deprem sonrası işyerlerinin önemli bir kısmı faaliyetlerini durdurmuş; ticari hayat durma noktasına gelmiştir. Bu süreçte özellikle küçük esnaf, hizmet sektörü ve tarımsal üretim önemli zarar görmüştür. 20 bine yakın işyeri orta ve üstü hasar almıştır. Yine organize sanayi bölgesinde 39 fabrika orta ve üzeri hasar almıştır. 2022 yılı Mart ayında Malatya'da SSK'lı çalışan işçi sayısı 140.147 iken 2023 Mart ayında bu sayı 87.752'ye gerilemiştir. Bu denli büyük bir afet ihracat, ithalat rakamlarını da etkilemiştir. 2022 yılında 456.190.000 dolar olan ihracat 2023 yılında 387.346.000 dolara gerilemiştir.

3.2.2 Toplumsal Etkileri

Deprem, Malatya'da yalnızca fiziki hasara değil, aynı zamanda derin toplumsal sonuçlara yol açmıştır. Depremde 1.237 kişi hayatını kaybetmiş, 6.444 kişi yaralanmıştır.

2022 TÜİK verilerine göre 812.580 olan il nüfusundan 221.009 afetzede depremde sonra ilden ayrılmış olup 136.432 afetzede ile geri dönüş yapmıştır. 6 Şubat Depremleri öncesi Malatya’da 507 okul 6.177 derslik ile eğitim öğretim faaliyetleri sürdürülürken, depremler sonrasında 77 okul 895 derslik kullanılmaz hale gelmiş 10 okul 154 derslik orta hasar almıştır.

Bu durumlar hem demografik yapıyı hem de toplumsal psikolojiyi doğrudan etkilemiştir. Deprem sonrası ağır hasarlı yapılarda hırsızlık, yağma ve uyuşturucu kullanımı gibi illegal faaliyetlerin arttığı raporlanmış; güvenlik zafiyeti toplumda kaygı düzeyini yükseltmiştir (Tuncel vd., 2023). İşyerlerinin güvenli tahliye edilememesi bazı bölgelerde güvenlik risklerini artırmış, kolluk birimlerinin ek tedbirler almasını zorunlu kılmıştır.

Toplumsal yaşam açısından bakıldığında:

1. Barınma krizi, Malatya’nın sosyal yapısını büyük ölçüde etkilemiştir.
2. İl merkezinde 32, ilçelerde 9 olmak üzere toplam 41 çadır alanı kurulmuş; 298.712 kişi çadırlarda barınmıştır (AFAD, 2023).
3. Süreç içinde konteyner kentlere geçiş planlanmış ve geçici barınma alanları yaygınlaştırılmıştır.
4. Deprem, bireylerin günlük yaşam pratiklerini, sosyal ilişkilerini, psikolojik dayanıklılığını ve yaşam kalitesini derinden etkilemiştir. Elektrik ve su kesintileri, iletişim altyapısının geçici olarak devre dışı kalması ve kırsal bölgelere ulaşımın zorlaşması toplumun genel refah seviyesini düşürmüştür.
5. Mahalle, aile ve komşuluk ilişkileri zayıflamış,
6. Travma, kayıp, belirsizlik ve güvensizlik duyguları yaygınlaşmış,
7. Sosyal dayanışma ağları hem güçlenmiş hem de yeni ihtiyaçlara göre şekillenmiştir.

Acil barınma, sağlık hizmetleri, psikososyal destek ve guvenlik ihtiyaçlarının artması, toplumun kırılgan kesimlerini daha da savunmasız hâle getirmiştir. Toplumsal etkiler, ekonomik ve fiziki yıkımın ötesine geçerek geniş bir sosyal yeniden yapılanma sürecini gerekli kılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

6 ŞUBAT DEPREMLERİ SONRASI MALATYA'DA SUÇ TİPOLOJİLERİNDE DEĞİŞİM

Bütün dünyada devletler için ciddi bir problem teşkil eden afetlerin suç ve suçluluk üzerindeki etkisi adına birçok bilimsel çalışma gerçekleştirilmiş ve genellikle hırsızlık ve yağma suçları üzerindeki etkisine değinilmiştir. Afet ve suç ilişkisi ile ilgili dünyada yer alan önemli çalışmalar; Breetzke ve diğerlerinin (2016) incelediği Yeni Zelanda'da yapılan Canterbury depremi ve Zahrow ve diğerlerinin (2017) malvarlığına karşı suçların işlenmesi üzerine etkisini araştırdıkları Avustralya'da gerçekleşen Brisbane seli örnekleri üzerinedir. Frailing ve Harper'ın (2020) Amerika'da 2005 yılında yapılan Katrina kasırgasının mal varlığına karşı suçlar üzerindeki etkisini suç sosyolojisi kuramları bağlamında ele aldığı araştırma da literatürde yer alan büyük öneme sahip bir çalışmadır. Türk literatüründe ise; Dünder ve Kesbiç'in (2020) malvarlığına karşı işlenen suçların mekânsal analizini gerçekleştirdikleri araştırmaları, Yolcu ve Bekler'in (2020) Elazığ ve Şili'yi karşılaştırdıkları deprem kültürü ve farkındalığa dair çalışmaları ve Varol'un (2019) yine afet yönetimi, afet eğitimi ve farkındalığı bağlamında Amerika'yı incelediği çalışmalar büyük öneme sahiptir. Türkiye'de kaynaklarında afet ve suç ilişkisi ile ilgili araştırma kısıtlılığını gidermek maksadı ile yapılan bu çalışmada ise; 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ın önce Pazarcık ilçesinde 7.7 sonra Elbistan ilçesinde 7.6 şiddetinde meydana gelen iki büyük deprem gören Malatya ili ele alınmıştır. Bu depremler öncesinde ve deprem sonrasında emniyet bölgesinde görülen vaka sayıları mukayeseli olarak incelenmiştir. Vaka sayıları incelenerek elde edilmek istenen amaç ise, deprem gibi ülkemizde sıklıkla yaşanan ve yıkıcı etkileri olan bir doğal afetlerin suç sayıları üzerindeki etkisini araştırmak ile etkin afet yönetiminin gerçekleştirilmesi konusunda başvurulabilecek bir kaynak ortaya koymaktır. Bu amaçla bir sonraki bölümlerde yer alan tablolarda 2022 ve 2023 yılındaki olay sayılarının aylara göre dağılım karşılaştırılması ve yüzdelik değişim oranı verilmiştir.

4.1 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Narkotik Suçlarda Gözlenen Değişim

Narkotik suçlar, yalnızca bireylerin sağlığını ve sosyal bütünlüğünü tehdit eden eylemler olmayıp, aynı zamanda toplumsal güvenliği doğrudan etkileyen stratejik bir suç alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle narkotik suçlarla mücadele, modern güvenlik politikalarının en kritik bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Afet gibi olağanüstü dönemlerde ise bu suç türlerinde yaşanan değişimleri analiz etmek, hem suç dinamiklerini anlamak hem de güvenlik birimlerinin kapasite ve önceliklerinin nasıl etkilendiğini ortaya koymak açısından büyük önem taşımaktadır. Aşağıdaki tabloda 2022 ve 2023 yıllarında tespit edilebilmi olan narkotik suçların aylara göre dağılımı ve yüzdelik değişimi verilmiştir.

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	228	242	6.14
ŞUBAT	214	78	-63.55
MART	244	82	-66.39
NİSAN	218	42	-80.73
MAYIS	230	73	-68.26
HAZİRAN	175	53	-69.71
TEMMUZ	148	115	-22.3
AĞUSTOS	201	188	-6.47
EYLÜL	265	292	10.19
EKİM	257	343	33.46
KASIM	241	294	21.99
ARALIK	190	264	38.95

Tablo 4.1 2022 ve 2023 Yıllarında olan Narkotik Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi

2023 yılının Şubat ayından itibaren Malatya’da narkotik suçlar alanında önceki yıla kıyasla dikkat çekici bir azalma gözlemlenmiştir. Özellikle Şubat ayında %63,55, Mart ayında %66,39 ve Nisan ayında %80,73 oranında ciddi düşüşler yaşanmıştır. Bu dramatik azalma, yalnızca suç fırsatlarının fiziksel olarak ortadan kalkmasıyla değil; aynı zamanda güvenlik birimlerinin görev önceliklerinin zorunlu olarak değişmesiyle de açıklanabilir.

Deprem sonrası süreçte, Malatya ilinde görevli emniyet personelinin büyük bir kısmı bizzat depremde konumunda olmuş; bu durum personelin hem maddi hem de

manevi anlamda olağanüstü bir yük altına girmesine neden olmuştur. Bu süreçte, asli görevlerinden biri olan narkotik suçlarla mücadele faaliyetlerini sürdürmek yerine, afet sonrası ortaya çıkan çok yönlü krizlerin yönetilmesi noktasında görev üstlenmişlerdir. Emniyet teşkilatı; enkaz kaldırma çalışmalarında destek vermek, temel yaşam ihtiyaçlarının (barınma, su, gıda vb.) vatandaşlara ulaştırılması, güvenli yaşam alanlarının oluşturulması ve şehirde genel güvenliğin temini gibi afet sonrası yeniden yapılandırma süreçlerine doğrudan dâhil olmuştur.

Ayrıca, deprem bölgesine gelen insani yardımların sevkiyatı, dağıtımı ve koordinasyonu da emniyet birimlerinin sorumluluk alanına girmiştir. Bu sebeple, narkotik suçlarla mücadelede kritik öneme sahip olan saha tarama faaliyetleri, yol uygulamaları, planlı operasyonlar gibi faaliyetlerin büyük oranda askıya alınması söz konusu olmuştur. Bu durum, suçun azalmasında yalnızca sosyal yapıdaki kırılma değil, kolluk gücünün operasyonel faaliyetlerdeki zorunlu kesintisiyle de doğrudan ilişkilidir.

Ancak temmuz ayından itibaren, afet sonrası temel insani ihtiyaçların büyük ölçüde karşılanması ve geçici yaşam alanlarının oturması ile birlikte, emniyet birimlerinin yeniden kendi asli görev alanlarına odaklanmaya başladığı görülmektedir. Bu durum, temmuz ayı sonrası narkotik suçlarda gözlemlenen kademeli artışla da desteklenmektedir. Özellikle Eylül, Ekim ve Kasım aylarında artış oranları dikkat çekici düzeye ulaşmış; aralık ayında %38,95’lik bir artış oranıyla yılın en yüksek seviyesine ulaşılmıştır. Bu eğilim, toplumsal düzenin yeniden tesis edilmesiyle birlikte suç dinamiklerinin de eski işleyişine dönmeye başladığını göstermektedir.

6 Şubat 2023 depremleri sonrası Malatya’da narkotik suçlarda yaşanan düşüş narkotik suçları işlemeye meyilli kişilerin de ya göç etmesi ya da barınma merkezlerine taşınmaları ile açıklanabilir. Ayrıca narkotik suçlara ortam hazırlayan kafe vb. mekanların kapalı olması, narkotik maddeleri kullanan kişilerin de göç etmeleri vb. arz ve talebe bağlı nedenlerle suç oranlarında azalış yaşanmıştır. Temmuz ayı sonrasında suç oranlarında tekrar artış yaşanması ise deprem sonrası kaos ortamının kısmen sakinleşmesi ve güvenlik kuvvetlerinin operasyonel faaliyetlerindeki zorunlu kesintisiyle de doğrudan ilişkilidir.

4.2 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Kişilere Karşı İşlenen Suçlarda Gözlenen Değişim

Kişilere karşı işlenen suçlar, bireyin yaşam hakkı, vücut dokunulmazlığı ve temel özgürlüklerini doğrudan hedef alması nedeniyle ceza hukuku bakımından en kritik suç kategorilerinden birini oluşturmaktadır. Bu suç türlerinin düzeyindeki değişimler, yalnızca toplumsal güvenlik algısını değil, aynı zamanda kamu düzeninin sürdürülebilirliğini de doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, afet gibi olağanüstü dönemlerde kişilere karşı suçlarda yaşanan dalgalanmaların incelenmesi, hem toplumsal kırılganlıkların hem de güvenlik mekanizmalarının işleyişinin anlaşılması açısından özel bir önem taşımaktadır. Aşağıdaki tabloda 2022 ve 2023 yıllarında olan kişiye karşı işlenen suçların aylara göre dağılımı ve yüzdelik değişimi verilmiştir.

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	707	783	10.75
ŞUBAT	740	333	-55.00
MART	833	463	-44.42
NİSAN	908	551	-39.32
MAYIS	1063	746	-29.82
HAZİRAN	1011	805	-20.38
TEMMUZ	1036	903	-12.84
AĞUSTOS	1096	909	-17.06
EYLÜL	1018	921	-9.53
EKİM	1003	750	-25.22
KASIM	929	776	-16.47
ARALIK	979	753	-23.08

Tablo 4.2 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Kişiye Karşı İşlenen Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi

2022 ve 2023 yıllarında Malatya ilinde kişilere karşı işlenen suçların aylara göre dağılımı incelendiğinde, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerin suç istatistikleri üzerinde belirgin ve olağan dışı bir kırılmaya yol açtığı görülmektedir. 2023

yılı ocak ayında, bir önceki yılın aynı ayına kıyasla kişilere karşı işlenen suçlarda %10,75 oranında artış yaşanmış olması, depremin henüz gerçekleşmediği dönemde suç dinamiklerinin olağan seyrinde ilerlediğini göstermektedir. Ancak depremlerin meydana geldiği şubat ayı itibarıyla suç oranlarında çok keskin ve ani bir düşüş yaşanmıştır. Şubat ayında kişilere karşı işlenen suçlarda %55 oranında azalış görülmüş, bu düşüş mart ayında %44,42, Nisan ayında %39,32, Mayıs ayında %29,82 ve Haziran ayında %20,38 oranında devam etmiştir. Bu veriler, deprem sonrası dönemde suçun işlenme ve kayıt altına alınma koşullarının köklü biçimde değiştiğini ortaya koymaktadır.

Deprem sonrasında Malatya’da yaşanan en önemli sosyolojik kırılmalardan biri, geniş çaplı nüfus hareketliliğidir. Ağır hasar alan konutların kullanılamaz hale gelmesi ve barınma imkânlarının sınırlı olması nedeniyle, ilin önemli bir kısmı geçici ya da kalıcı olarak il dışına göç etmiştir. Nüfusun ani ve ciddi biçimde azalması, suçun oluşumunda temel rol oynayan fail, mağdur ve suç ortamı arasındaki ilişkiyi zayıflatmış; bu durum özellikle kişilere karşı işlenen suçların ortaya çıkma ihtimalini doğrudan azaltmıştır. Dolayısıyla suç oranlarındaki belirgin düşüş, büyük ölçüde nüfus yoğunluğundaki azalmayla ilişkilidir.

Deprem sonrası dönemde toplumsal hayatın büyük ölçüde askıya alınması da suç oranlarındaki düşüşü etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Eğitim faaliyetlerinin durması, işyerlerinin uzun süre kapalı kalması, sosyal mekânların kullanılamaz hale gelmesi ve kamusal alanlardaki hareketliliğin minimum seviyeye inmesi, kişiler arası etkileşimi önemli ölçüde azaltmıştır. Özellikle kasten yaralama, tehdit ve benzeri kişilere karşı işlenen suçların büyük ölçüde kişiler arası temasla ortaya çıktığı dikkate alındığında, sosyal yaşamın durması suçun işlenebileceği ortamları da ortadan kaldırmıştır. Bu durum, suç oranlarındaki azalmanın bireysel davranışlardaki olumlu bir dönüşümden ziyade, mekânsal ve toplumsal kısıtlanmadan kaynaklandığını göstermektedir.

Deprem sonrasında kolluk kuvvetlerinin görev önceliklerinde yaşanan değişim de suç istatistiklerini etkileyen bir diğer unsurdur. Kolluk birimleri, arama-kurtarma faaliyetleri, yardım dağıtımı, tahliye işlemleri ve afet güvenliğinin sağlanması gibi asli görevleri dışında kalan birçok sorumluluğu üstlenmek zorunda kalmıştır. Bu durum, rutin suç önleme, denetim ve kayıt süreçlerinin geçici olarak aksamasına neden olmuştur.

Özellikle takibi şikâyeteye bağlı suçlarda, mağdurların kolluk birimlerine başvuramaması ya da başvurmayı tercih etmemesi, suç oranlarının istatistiksel olarak daha düşük görünmesine yol açmıştır. Bu bağlamda suç oranlarındaki düşüş, suçun ortadan kalkmasından ziyade suçun görünürlüğünün azalması olarak değerlendirilmelidir.

Deprem sonrası yaşanan yoğun psikolojik travma da bireysel ve toplumsal davranışları doğrudan etkilemiştir. Hayatta kalma, barınma, temel ihtiyaçlara erişim ve yakınlarını kaybetme gibi yaşamsal öncelikler, bireylerin kişiler arası çatışmaları ve hukuki başvuru süreçlerini ikinci plana itmesine neden olmuştur. Bu durum, özellikle kişilere karşı işlenen suçların önemli bir bölümünün adli mercilere yansımamasına ve görünmezleşmesine yol açmıştır. Dolayısıyla suç oranlarındaki düşüş, toplumsal iyileşmenin bir göstergesi olmaktan ziyade afetin yarattığı olağanüstü koşulların bir sonucudur.

Temmuz ayı itibarıyla kişilere karşı işlenen suçlarda düşüş oranlarının %12,84 seviyesine gerilemesi ve izleyen aylarda bu oranın daha da sınırlı hale gelmesi, normalleşme sürecinin etkilerini ortaya koymaktadır. Göç eden nüfusun kısmen geri dönmesi, kamu kurumlarının yeniden işler hale gelmesi ve sosyal hayatın canlanmasıyla birlikte suç oranları da yeniden artış eğilimine girmiştir. Ancak 2023 yılı genelinde kişilere karşı işlenen suç sayılarının 2022 yılının altında seyretmesi, depremin uzun vadeli toplumsal ve kurumsal etkilerinin devam ettiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, 6 Şubat depremleri sonrasında Malatya’da kişilere karşı işlenen suçlarda gözlenen belirgin azalışlar, gerçek anlamda kalıcı bir suç azalmasını değil; nüfus kaybı, sosyal yaşamın durması, kolluk kapasitesinin sınırlandırılması ve psikolojik travma gibi faktörlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan olağan dışı bir durumu yansıtmaktadır. Bu bulgular, afet dönemlerinde suç istatistiklerinin tek başına değerlendirilmesinin yanıltıcı olabileceğini ve suçla mücadelenin afetin sosyolojik ve kurumsal etkileri dikkate alınarak ele alınması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Aşağıda kasten yaralama suçlarının değişimiyle ilgili veriler incelenecektir.

4.3 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Kasten Yaralama Suçunda Gözlenen Değişim

Kasten yaralama suçları, bireyin en temel hakkı olan vücut dokunulmazlığını hedef alması nedeniyle ceza hukuku bakımından en kritik şiddet suçları arasında yer almaktadır. Bu suç türündeki değişimlerin izlenmesi, toplumsal gerilim düzeyinin, sosyal etkileşim dinamiklerinin ve kamu düzeninin ne ölçüde etkilendiğini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Afet gibi olağanüstü dönemlerde ise kasten yaralama olaylarının seyri, hem bireysel davranışların hem de güvenlik birimlerinin kapasite ve önceliklerindeki değişimlerin bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki tabloda 2022 ve 2023 yıllarında olan kasten yaralama suçlarının aylara göre dağılımı ve yüzdelik değişimi verilmiştir.

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	216	239	10.65
ŞUBAT	227	118	-48.02
MART	262	152	-41.98
NİSAN	285	171	-40.00
MAYIS	261	237	-9.20
HAZİRAN	257	271	5.45
TEMMUZ	246	274	11.38
AĞUSTOS	289	236	-18.34
EYLÜL	259	235	-9.27
EKİM	268	218	-18.66
KASIM	245	214	-12.65
ARALIK	282	217	-23.05

Tablo 4.3 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Kasten Yaralama Suçunun Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi

2022 ve 2023 yıllarında Malatya ilinde meydana gelen kasten yaralama suçlarının aylara göre dağılımı incelendiğinde, 6 Şubat 2023 depremlerinin kişiler arası şiddet suçları üzerinde belirgin ve olağan dışı bir etki yarattığı görülmektedir. 2023 yılı Ocak ayında kasten yaralama suçlarında bir önceki yılın aynı ayına kıyasla %10,65 oranında artış yaşanması, deprem öncesi dönemde toplumsal gerilimlerin ve kişiler arası etkileşimin

olağan seyrinde devam ettiğini göstermektedir. Ancak depremlerin meydana geldiği Şubat ayı itibarıyla bu suç türünde ani ve sert bir kırılma yaşanmış; Şubat ayında %48,02, Mart ayında %41,98 ve Nisan ayında %40 oranında ciddi düşüşler kaydedilmiştir.

Bu keskin azalışlar, kasten yaralama suçlarının doğası gereği bireyler arası fiziksel temas, sosyal etkileşim ve kamusal alan kullanımı ile yakından ilişkili olmasıyla açıklanabilir. Deprem sonrası Malatya’da nüfusun önemli bir kısmının il dışına göç etmesi, sosyal yaşamın büyük ölçüde durması ve bireylerin temel ihtiyaçlara odaklanması, kişiler arası çatışma ortamlarını önemli ölçüde azaltmıştır. Özellikle eğitim kurumlarının kapalı olması, işyerlerinin faaliyet gösterememesi ve kamusal alanların kullanılmaması, kasten yaralama suçlarının ortaya çıkabileceği sosyal zemini büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır.

Mayıs ayında %9,20 oranında devam eden düşüş, deprem etkilerinin halen güçlü biçimde hissedildiğini göstermektedir. Ancak Haziran ayı itibarıyla kasten yaralama suçlarında %5,45 oranında bir artış, temmuz ayında ise bu artışın %11,38’e yükselmesi, normalleşme sürecinin ilk somut yansımaları olarak değerlendirilebilir. Göç eden nüfusun kısmen geri dönmesi, geçici barınma alanlarında nüfus yoğunluğunun artması ve toplumsal etkileşimin yeniden başlaması, kişiler arası çatışma riskini de beraberinde getirmiştir.

Bununla birlikte ağustos ayından itibaren kasten yaralama suçlarında yeniden düşüş eğiliminin görülmesi (%18,34), Eylül (%9,27), Ekim (%18,66), Kasım (%12,65) ve Aralık (%23,05) aylarında bu eğilimin sürmesi, deprem sonrası dönemde toplumsal davranışların hâlen tam anlamıyla eski dinamiklerine dönmediğini ortaya koymaktadır. Özellikle yılın ikinci yarısında görülen bu dalgalı seyir, bir yandan normalleşme çabalarını, diğer yandan ise ekonomik belirsizlik, psikolojik travma ve sosyal uyum sorunlarının devam ettiğini göstermektedir.

Deprem sonrası dönemde kasten yaralama suçlarının seyrinde etkili olan bir diğer önemli unsur, kolluk kuvvetlerinin görev önceliklerinde yaşanan değişimdir. Afet sonrası süreçte kolluk birimleri, kamu düzeninin sağlanmasının yanı sıra arama-kurtarma, yardım organizasyonu ve güvenlik tedbirleri gibi görevleri eş zamanlı yürütmek zorunda kalmıştır. Bu durum, özellikle hafif nitelikli yaralama olaylarının kayıt altına alınmasında gecikmelere ya da eksikliklere yol açmış olabilir. Dolayısıyla suç oranlarındaki düşüş,

yalnızca fiili azalmanın değil, aynı zamanda kayıt süreçlerindeki aksamının da bir yansıması olarak değerlendirilmelidir.

6 Şubat depremleri sonrasında Malatya’da kasten yaralama suçlarında gözlenen belirgin azalışlar, kalıcı bir şiddet azalmasından ziyade; nüfus hareketliliği, sosyal yaşamın askıya alınması, kolluk kapasitesinin afet odaklı kullanılması ve bireylerin psikolojik önceliklerinin değişmesiyle açıklanabilecek geçici bir durumu yansıtmaktadır. Bu bulgular, afet dönemlerinde şiddet suçlarının değerlendirilmesinde yalnızca nicel verilere değil, sosyolojik ve psikolojik bağlama da mutlaka yer verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.4 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçlarda Gözlenen Değişim

Malvarlığına karşı işlenen suçlar, bireylerin ekonomik güvenliğini ve toplumun genel düzenini doğrudan etkileyen suç türleri arasında yer almaktadır. Mülkiyet hakkına yönelik bu eylemler, yalnızca bireysel kayıplara yol açmakla kalmayıp, aynı zamanda ekonomik istikrar ve toplumsal güven duygusunun zayıflamasına neden olmaktadır. Bu nedenle malvarlığına karşı suçlarda meydana gelen artış ve azalışların incelenmesi, hem afet sonrası toplumsal kırılganlıkların hem de kamu otoritelerinin müdahale kapasitesinin anlaşılması açısından kritik önem taşımaktadır. Aşağıdaki tabloda 2022 ve 2023 yıllarında olan mal varlığına karşı işlenen suçların aylara göre dağılımı ve yüzdelik değişimi verilmiştir.

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	461	464	0.65
ŞUBAT	462	267	-42.21
MART	577	422	-26.86
NİSAN	541	711	31.42
MAYIS	558	765	37.10
HAZİRAN	529	629	18.90
TEMMUZ	453	621	37.09
AĞUSTOS	510	653	28.04
EYLÜL	565	601	6.37
EKİM	562	581	3.38
KASIM	550	527	-4.18
ARALIK	526	532	1.14

Tablo 4.4 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi

2022 ve 2023 yıllarında Malatya ilinde mal varlığına karşı işlenen suçların aylara göre dağılımı incelendiğinde, 6 Şubat 2023 depremlerinin bu suç türü üzerinde belirgin ve dalgali bir etki yarattığı görülmektedir. 2023 yılı Ocak ayında suç sayılarında bir önceki yıla kıyasla %0,65 oranında sınırlı bir artış yaşanmışken, depremlerin meydana geldiği Şubat ayında %42,21, Mart ayında ise %26,86 oranında ciddi düşüşler kaydedilmiştir. Bu azalışlar, deprem sonrası dönemde nüfusun önemli ölçüde azalması, sosyal hayatın durması ve suçun işlenebileceği fiziksel ortamların geçici olarak ortadan kalkmasıyla ilişkilidir.

Nisan ayı itibarıyla mal varlığına karşı işlenen suçlarda %31,42 oranında artış görülmesiyle birlikte suç eğiliminde önemli bir kırılma yaşanmıştır. Bu artış eğilimi Mayıs (%37,10), Haziran (%18,90), Temmuz (%37,09) ve Ağustos (%28,04) aylarında da devam etmiştir. Söz konusu dönemdeki yükselişin temel nedenlerinden biri, depremin hemen

ardından Malatya'yı terk eden vatandaşların bu aylarda kente geri dönmeleriyle birlikte, daha önce fark edilemeyen mülkiyet ihlallerinin tespit edilerek adli mercilere bildirilmesidir. Uzun süre boş kalan konut ve işyerlerinde meydana gelen suçların gecikmeli olarak kayıt altına alınması, ayrıca bu dönemde kolluk personelinin görev önceliklerinde yaşanan değişim sebebiyle asli görevlerinden olan suç önleme faaliyetlerini yerine getirememeleri bu aylarda ani artışlar olmasına neden olmuştur.

Eylül ve Ekim aylarında artış oranlarının daha sınırlı seviyelere gerilemesi, suç oranlarının yeni bir denge sürecine girdiğini göstermektedir. Kasım ayında sınırlı bir düşüş yaşanırken, Aralık ayında yeniden hafif bir artış gözlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, mal varlığına karşı işlenen suçlardaki değişimlerin, deprem sonrası dönemde yaşanan nüfus hareketliliği, normalleşme süreci ve gecikmeli suç bildirimleriyle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgular, afet dönemlerinde suç istatistiklerinin değerlendirilmesinde yalnızca nicel verilere değil, sürecin sosyolojik ve idari boyutlarına da dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.4.1 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya'da Evden Hırsızlık Suçunda Gözlenen Değişim

Evden hırsızlık suçları, bireylerin mülkiyet hakkını ve konut dokunulmazlığını doğrudan ihlal eden, toplumsal güven duygusunu zedeleyen önemli bir suç türüdür. Bu suçlarda meydana gelen artış veya azalışlar, yalnızca ekonomik kayıplarla sınırlı kalmayıp, toplumun genel güvenlik algısını da derinden etkilemektedir. Afet gibi olağanüstü dönemlerde evden hırsızlık suçlarının seyri, hem bireysel davranışların hem de kamu otoritelerinin kapasite ve önceliklerindeki değişimlerin somut bir göstergesi niteliğindedir. Aşağıdaki tabloda 2022 ve 2023 yıllarında olan evden hırsızlık suçunun aylara göre dağılımı ve yüzdelik değişimi verilmiştir.

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	50	59	18.00
ŞUBAT	64	29	-54.69
MART	55	112	103.64
NİSAN	62	249	301.61
MAYIS	74	205	177.03
HAZİRAN	68	137	101.47
TEMMUZ	80	71	-11.25
AĞUSTOS	73	82	12.33
EYLÜL	67	69	2.99
EKİM	45	61	35.56
KASIM	44	45	2.27
ARALIK	54	67	24.07

Tablo 4.5 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Evden Hırsızlık Suçunun Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi

2022 ve 2023 yıllarında Malatya ilinde evden hırsızlık suçlarının aylara göre dağılımı incelendiğinde, 6 Şubat 2023 depremlerinin bu suç türü üzerinde son derece belirgin ve düzensiz bir etki yarattığı görülmektedir. 2023 yılı Şubat ayında evden hırsızlık suçlarında bir önceki yılın aynı ayına göre %54,69 oranında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Bu azalış; deprem sonrası çok sayıda konutun ağır hasarlı olması, vatandaşların ikametgâhlarını terk etmesi, kitlesel göç hareketleri ve kolluk ile adli birimlerin öncelikli olarak afet yönetimine odaklanması nedeniyle suçların ya işlenememesi ya da kayıt altına alınamamasıyla ilişkilidir.

Ancak Mart ayı itibarıyla evden hırsızlık suçlarında çok keskin bir artış eğilimi başlamış; özellikle Nisan (%301,61), Mayıs (%177,03) ve Haziran (%101,47) aylarında olağan dışı yükselişler kaydedilmiştir. Bu ani artışlar, deprem sonrası Malatya'dan ayrılan vatandaşların söz konusu aylarda kente geri dönmeleriyle birlikte, daha önce fark edilemeyen veya bildirilemeyen hırsızlık olaylarının tespit edilerek adli mercilere bildirilmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Uzun süre boş kalan konutlarda

meydana gelen mülkiyet ihlallerinin gecikmeli şekilde kayda geçmesi, suç istatistiklerinde ani sıçramalara yol açmıştır.

Bununla birlikte deprem sonrası dönemde evden hırsızlık suçlarındaki artışın bir diğer önemli nedeni, Malatya'daki boş kalan ikametgâhların, farklı şehirlerden gelen ve fırsat suçlarına yönelen failler tarafından hedef alınmasıdır. Afet sonrası güvenlik zafiyetlerinin olduğu, birçok konutun uzun süre kontrolsüz kaldığı bu dönemde, dışarıdan gelen suç gruplarının boş evlere yönelik hırsızlık eylemlerini artırdığı değerlendirilmektedir. Bu durum, özellikle geçici göçün yoğun olduğu mahallelerde evden hırsızlık suçlarının belirgin biçimde yükselmesine neden olmuştur.

Temmuz ayında evden hırsızlık suçlarında %11,25 oranında gözlenen düşüş, kolluk kuvvetlerinin asli görevlerine kademeli olarak dönmesi ve kent genelinde güvenlik tedbirlerinin artırılmasıyla ilişkilidir. Ağustos ayından itibaren ise suç oranlarının daha sınırlı ve dengeli bir seyir izlediği görülmektedir. Bu durum, afet sonrası dönemde evden hırsızlık suçlarının ilk aşamada görünmezleştiğini, ardından hem suçun ortaya çıkması hem de suç bildirimlerinin artmasıyla birlikte istatistiklere yansıdığını göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, evden hırsızlık suçlarındaki değişimlerin; deprem sonrası nüfus hareketliliği, konutların uzun süre boş kalması, farklı illerden gelen faillerin fırsat suçlarına yönelmesi ve gecikmeli adli başvurularla doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular, afet dönemlerinde mülkiyete karşı işlenen suçların değerlendirilmesinde yalnızca nicel artış ve azalışların değil, suçun işlenme koşulları ve bildirim süreçlerinin de birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.4.2 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya'da İşyerinden ve Kurumdan Hırsızlık Suçunda Gözlenen Değişim

İşyeri hırsızlıkları, ekonomik faaliyetlerin sürekliliğini ve ticari işletmelerin güvenliğini doğrudan etkileyen kritik bir suç türüdür. Bu suçlarda yaşanan değişimler, yalnızca işletme sahiplerinin maddi kayıplarını değil, aynı zamanda şehirdeki ekonomik düzenin istikrarını da yakından ilgilendirmektedir. Afet dönemlerinde işyeri hırsızlık oranlarındaki dalgalanmalar, hem toplumsal hareketliliğin hem de kolluk birimlerinin

görev önceliklerindeki değişimin somut bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Aşağıdaki tabloda 2022 ve 2023 yıllarında olan işyerinden ve kurumdan hırsızlık suçunun aylara göre dağılımı ve yüzdelerle değişimi verilmiştir.

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	24	25	4.17
ŞUBAT	10	31	210.00
MART	19	25	31.58
NİSAN	12	22	83.33
MAYIS	10	22	120.00
HAZİRAN	12	20	66.67
TEMMUZ	11	20	81.82
AĞUSTOS	19	19	0.00
EYLÜL	16	27	68.75
EKİM	28	18	-35.71
KASIM	25	12	-52.00
ARALIK	32	18	-43.75

Tablo 4.6 2022 ve 2023 Yıllarında Olan İşyerinden ve Kurumdan Hırsızlık Suçunun Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelerle Değişimi

2022 ve 2023 yıllarında Malatya ilinde işyerinden ve kurumdan hırsızlık suçlarının aylara göre dağılımı incelendiğinde, 6 Şubat 2023 depremlerinin bu suç türü üzerinde oldukça dalgali ve dönemsel bir etki yarattığı görülmektedir. Deprem öncesi dönemi temsil eden Ocak ayında suç sayılarında sınırlı bir artış (%4,17) yaşanmışken, deprem sonrası dönemde özellikle Şubat ayında %210 gibi olağanüstü bir artış kaydedilmiştir. Bu durum, işyerlerinin büyük ölçüde kapalı olması ve birçok ticari alanın hasar görmesi nedeniyle suçların fiilen işlenmesinden ziyade, afet sonrası dönemde tespit edilerek adli mercilere yansıyan olayların istatistiklere girmesiyle açıklanabilir.

Mart (%31,58), Nisan (%83,33) ve Mayıs (%120) aylarında devam eden yüksek artış oranları, deprem sonrası dönemde işyerlerinin uzun süre kontrolsüz kalması, güvenlik zafiyetlerinin oluşması ve özellikle başka şehirlerden gelen failerin boş veya kapalı

durumdaki işyerlerini hedef almasıyla ilişkilidir. Ayrıca depremden hemen sonra şehri terk eden esnafın, ilerleyen aylarda Malatya'ya geri dönmesiyle birlikte daha önce fark edilemeyen hırsızlık olaylarının tespit edilerek bildirilmesi, bu dönemde suç sayılarında ani artışlara neden olmuştur.

Haziran (%66,67) ve Temmuz (%81,82) aylarında artış eğiliminin sürmesi, ekonomik faaliyetlerin kademeli olarak yeniden başlaması ve işyerlerinin açılmasıyla birlikte suçun hem işlenme hem de bildirilme olasılığının yükselmesine bağlanabilir. Ağustos ayındaki kıyaslamada yüzdelik değişimin olmadığı görülmektedir. Bu durum 2022 agustos ayındaki suç sayısının diğer aylara oranla daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Eylül ayında yeniden görülen artış (%68,75), ekonomik hareketliliğin artması ve ticari alanlardaki yoğunluğun yükselmesiyle ilişkilendirilebilir.

Ekim, Kasım ve Aralık aylarında işyerinden ve kurumdan hırsızlık suçlarında sırasıyla %35,71, %52 ve %43,75 oranlarında düşüşler yaşanması, kolluk kuvvetlerinin asli görevlerine dönmesi, güvenlik önlemlerinin artırılması ve afet sonrası olağanüstü koşulların büyük ölçüde ortadan kalkmasıyla açıklanabilir. Bu dönemde suç oranlarındaki gerileme, işyerlerinin yeniden güvenlik altına alınması ve denetim mekanizmalarının etkinleştiğini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, işyerinden ve kurumdan hırsızlık suçlarındaki değişimlerin, deprem sonrası güvenlik zafiyetleri, nüfus ve esnaf hareketliliği, gecikmeli suç bildirimleri ve ekonomik faaliyetlerin yeniden başlamasıyla doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bulgular, afet sonrası dönemde ticari alanlara yönelik güvenlik politikalarının gecikmeden devreye alınmasının ve mülkiyet güvenliğine özel önem verilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

4.5 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya'da Topluma Karşı İşlenen Suçlarda Gözlenen Değişim

Topluma karşı işlenen suçlar, kamu düzeninin işleyişini, idari sistemin bütünlüğünü ve toplumun kurumsal yapısını doğrudan etkilediği için ceza hukukunda özel bir önem taşımaktadır. Bu suçlardaki değişimler, yalnızca bireysel davranışları değil, devlet kurumlarının işleyebilirliğini ve toplumsal güvenin seviyesini de yansıtan kritik

göstergelerdir. Afet gibi olağanüstü dönemlerde topluma karşı suçların seyrinin incelenmesi, kamu yapısındaki kırılmalıkların ve idari işleyişin yeniden kurulma süreçlerinin analiz edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Aşağıdaki tabloda 2022 ve 2023 yıllarında olan topluma karşı işlenen suçların aylara göre dağılımı ve yüzdelik değişimi verilmiştir

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	101	86	-14.85
ŞUBAT	100	70	-30.00
MART	119	73	-38.66
NİSAN	64	75	17.19
MAYIS	95	87	-8.42
HAZİRAN	101	86	-14.85
TEMMUZ	94	125	32.98
AĞUSTOS	93	189	103.23
EYLÜL	123	302	145.53
EKİM	114	350	207.02
KASIM	118	273	131.36
ARALIK	102	260	154.90

Tablo 4.7 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Topluma Karşı İşlenen Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi

2023 yılı verileri incelendiğinde, 6 Şubat depremlerinin ardından topluma karşı işlenen suçlarda belirgin bir dalgalanma yaşandığı görülmektedir. Depremi hemen sonrasındaki Şubat (-%30) ve Mart (-%38,66) aylarında suç sayılarında kayda değer düşüşler meydana gelmiştir. Bu azalış; kamu kurumlarının olağan işleyişinin geçici olarak aksaması, idari ve denetim mekanizmalarının etkinliğinin azalması ve kolluk kuvvetlerinin önceliğini arama-kurtarma, tahliye ve asayişin temel düzeyde sağlanmasına yöneltmesiyle ilişkilendirilebilir.

Nisan ayından itibaren kamu faaliyetlerinin kademeli olarak yeniden başlamasıyla birlikte suç sayılarında artış eğilimi gözlenmiş, özellikle Temmuz ayından sonra bu artış daha belirgin hâle gelmiştir. Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında görülen yüksek oranlı

yükselişler; idari süreçlerin yeniden işlerlik kazanması, denetim mekanizmalarının aktifleşmesi ve kayıt sistemlerinin düzenli biçimde işletilmesiyle açıklanabilir. Bu artışın, yalnızca fiili suç oranındaki değişimi değil, aynı zamanda suçların tespit edilme ve kayıt altına alınma kapasitesindeki artışı da yansıttığı değerlendirilmektedir.

Ayrıca afet sonrası dönemde kamu mal ve kaynaklarının korunmasına yönelik denetimlerin yoğunlaştırılması, daha önce tespit edilemeyen veya kayıt altına alınamayan fiillerin adli sürece intikal etmesine yol açmış olabilir. Bu bağlamda yılın ikinci yarısında gözlenen artışın, suç eğilimindeki değişimin yanı sıra kurumsal denetim kapasitesinin yeniden tesis edilmesiyle ortaya çıkan istatistiksel görünürlük artışıyla da bağlantılı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla söz konusu veriler, afet sonrası güvenlik dinamiklerinin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

4.6 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçlarda Gözlenen Değişim

Millete ve devlete karşı işlenen suçlar, devlet otoritesinin bütünlüğünü, kamu düzeninin sürekliliğini ve kurumsal yapının işleyişini doğrudan etkileyen kritik suç kategorilerinden biridir. Bu suçlardaki artış ve azalışlar, yalnızca bireysel davranış farklılıklarını değil, aynı zamanda devlet-toplum ilişkilerinin ne ölçüde istikrarlı olduğunu da yansıtır. Bu nedenle afet gibi olağanüstü dönemlerde bu suç türlerinin seyrinin incelenmesi, hem kamu otoritesinin sahadaki etkinliğini hem de toplumsal tepkilerin yönünü anlamak açısından özel bir önem taşımaktadır. Aşağıdaki tabloda 6 Şubat depremleri sonrası Malatya’da millet ve devlete karşı işlenen suçlarda gözlemlenen değişim aşağıdaki tabloda verilmiştir.

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	22	37	68,18
ŞUBAT	22	16	-27,27
MART	25	18	-28,00
NİSAN	30	12	-60,00
MAYIS	33	21	-36,36
HAZİRAN	21	20	-4,76
TEMMUZ	19	23	21,05
AĞUSTOS	25	29	16,00
EYLÜL	21	21	0,00
EKİM	35	35	0,00
KASIM	31	22	-29,03
ARALIK	25	22	-12,00

Tablo 4.8 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi

2022 ve 2023 yılları karşılaştırıldığında, millete ve devlete karşı işlenen suçların 6 Şubat depremleri sonrasında dalgalı ancak genel olarak düşüş eğilimli bir seyir izlediği görülmektedir. 2023 yılı Ocak ayında %68,18 oranında dikkat çekici bir artış yaşanmış olmakla birlikte, depremin meydana geldiği Şubat ayından itibaren bu suç grubunda belirgin düşüşler ortaya çıkmıştır. Özellikle Mart (%-28) ve Nisan (%-60) aylarında gözlenen sert azalışlar, kamu kurumlarının olağan faaliyetlerinin büyük ölçüde durması ve devlet–vatandaş etkileşiminin minimum seviyeye inmesiyle açıklanabilir.

Deprem sonrası ilk aylarda kamu görevlilerinin ve kolluk kuvvetlerinin ağırlıklı olarak arama-kurtarma, yardım organizasyonu ve barınma faaliyetlerine yönelmesi, nüfusun göç etmesi, kamu düzenine ilişkin birçok idari sürecin geçici olarak askıya alınmasına neden olmuştur. Bu durum, millete ve devlete karşı işlenen suçların ortaya çıkabilmesi için gerekli olan karşılaşma ve temas ortamının büyük ölçüde ortadan kalkmasına yol açmıştır. Nisan ve Mayıs aylarında görülen yüksek oranlı düşüşler, bu yapısal kopuşun doğal bir sonucudur.

Haziran ayından itibaren kamu düzeninin kademeli olarak yeniden tesis edilmesiyle birlikte suç sayılarında sınırlı bir artış gözlenmiş, Temmuz (%21,05) ve Ağustos (%16) aylarında artış eğilimi ortaya çıkmıştır. Ancak bu artışlar, yılın ilk aylarında yaşanan sert düşüşlerle kıyaslanacak düzeyde değildir. Eylül ve Ekim aylarında oranların sabit kalması, devlet otoritesinin sahadaki etkinliğinin yeniden kurulduğunu ancak bu suç türünde kalıcı bir yükseliş yaşanmadığını göstermektedir.

Kasım ve Aralık aylarında yeniden düşüş eğilimine girilmesi, millete ve devlete karşı işlenen suçların afet sonrası dönemde kalıcı bir artış göstermediğini ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, bu suç grubundaki değişimler, suç eğilimlerinden ziyade kamu kurumlarının işleyiş düzeyi ve devlet-toplum etkileşiminin sürekliliğiyle doğrudan ilişkilidir. Deprem sonrası Malatya örneği, devlet mekanizmasının geçici olarak durmasının bu suç türlerini doğal olarak baskıladığını açık biçimde göstermektedir.

4.7 6 Şubat Depremleri Sonrası Malatya’da Takibi Şikayete Bağlı Suçlarda Gözlenen Değişim

Takibi şikâyeteye bağlı suçlar”, doğrudan mağdurun şikâyetiyle soruşturma başlatılabilen suç türlerini kapsar. Bu suçlar arasında hakaret, tehdit, özel hayatın gizliliğini ihlal, basit yaralama, konut dokunulmazlığının ihlali gibi fiiller yer alır. Bu suçların en önemli özelliği, hukuki sürecin başlatılması için mağdurun rızası ve aktif başvurusunun zorunlu olmasıdır.

AY	2022	2023	Yüzde Değişim
OCAK	389	307	-21,08
ŞUBAT	299	178	-40,47
MART	410	166	-59,51
NİSAN	370	178	-51.89
MAYIS	415	229	-44.82
HAZİRAN	371	252	-32.08
TEMMUZ	347	301	-13.26
AĞUSTOS	390	350	-10.26
EYLÜL	365	328	-10.14
EKİM	355	332	-6.48
KASIM	378	261	-30.95
ARALIK	401	314	-21.70

Tablo 4.9 2022 ve 2023 Yıllarında Olan Takibi Şikâyetle Bağlı Suçların Aylara Göre Dağılımı ve Yüzdelik Değişimi

2022 ve 2023 yıllarında Malatya ilinde takibi şikâyetle bağlı suçların aylara göre dağılımı incelendiğinde, 6 Şubat 2023 depremlerinin bu suç grubu üzerinde belirgin ve süreklilik gösteren bir azalışa neden olduğu görülmektedir. 2023 yılı Ocak ayında %21,08 oranında başlayan düşüş, depremin gerçekleştiği Şubat ayında %40,47'ye, Mart ayında ise %59,51 gibi oldukça yüksek bir seviyeye ulaşmıştır. Bu durum, deprem sonrası bireylerin temel ihtiyaçlara ve hayatta kalma kaygılarına odaklanması nedeniyle kişisel hak ihlallerine ilişkin şikâyet mekanizmalarını ikinci plana atmasıyla açıklanabilir.

Deprem sonrasında Malatya'da yaşanan yoğun nüfus göçü de bu suç türündeki düşüşü etkileyen önemli faktörlerden biridir. Kentten geçici veya kalıcı olarak ayrılan nüfus, hem mağdur hem de fail potansiyelinin azalmasına yol açmış; buna bağlı olarak şikâyetle konu olabilecek olayların sayısında belirgin bir gerileme meydana gelmiştir. Özellikle deprem sonrası ilk aylarda nüfus yoğunluğunun ciddi biçimde azalması, takibi şikâyetle bağlı suçların ortaya çıkma ve bildirilme ihtimalini doğrudan düşürmüştür.

Bununla birlikte adli mercilere erişimin ciddi biçimde kısıtlanması, kolluk kuvvetlerinin ve adli makamların afet yönetimi, arama-kurtarma ve yardım faaliyetlerine yoğunlaşması, şikâyet temelli suçların resmî kayıtlara yansımaları büyük ölçüde engellemiştir. Nisan (%-51,89) ve Mayıs (%-44,82) aylarında da devam eden düşüş

eğilimi, toplumsal ve kurumsal normalleşmenin henüz sağlanamadığını göstermektedir. Bu süreçte mağdurların yaşadıkları hak ihlallerini bildirme kapasiteleri hem fiziksel hem de psikolojik nedenlerle sınırlı kalmıştır.

Haziran ayından itibaren düşüş oranlarının kademeli olarak azalması, Temmuz ve Ağustos aylarında daha sınırlı oranlarda seyretmesi, adli sistemin yeniden işler hale gelmeye başladığını ancak şikâyet mekanizmalarının tam anlamıyla aktive edilemediğini ortaya koymaktadır. Yılın son çeyreğinde ise suç sayılarında belirgin bir artış gözlenmemekle birlikte, düşüş eğiliminin devam ettiği görülmektedir. Bu durum, takibi şikâyete bağlı suçlarda yaşanan azalmanın gerçek bir suç düşüşünden ziyade, bildirim ve başvuru süreçlerindeki aksamalardan ve nüfus hareketliliğinden kaynaklandığını göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, takibi şikâyete bağlı suçlar, mağdurun aktif başvurusuna bağlı olması nedeniyle afet dönemlerinde istatistiksel olarak en fazla görünmezleşen suç gruplarından biridir. Malatya örneğinde de deprem sonrası dönemde yaşanan düşüşler; nüfusun göç etmesi, bireylerin hukuki başvuru kapasitelerinin zayıflaması ve adli mekanizmaların geçici olarak devre dışı kalmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu durum, afet dönemlerinde suç istatistiklerinin yorumlanmasında nicel azalmanın her zaman fiili suç azalması anlamına gelmediğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

4.8 Bölüm Değerlendirmesi

6 Şubat 2023 depremlerinin ardından Malatya’da emniyet bölgesindeki suç verileri incelendiğinde, afetin suç dinamikleri üzerinde belirgin, çok boyutlu ve zamana yayılan etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Deprem sonrasında hem suç oranlarında hem de suç türlerinin dağılımında önemli değişimler meydana gelmiş; bu durum toplumsal yaşamın, nüfus hareketliliğinin ve kamu kurumlarının işleyişinin geçici olarak dönüşüme uğradığını göstermiştir. Elde edilen veriler, afetin hemen ardından birçok suç türünde belirgin düşüşler yaşandığını, izleyen aylarda ise normalleşme sürecine paralel olarak bazı suç kategorilerinde yeniden artış eğilimlerinin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu bulgular, afetlerin suçun ortaya çıkış koşullarını doğrudan etkilediğini ve suç davranışının toplumsal, mekânsal ve kurumsal faktörlerle güçlü bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın temel hipotezlerinden biri olan “6 Şubat depremlerinin Malatya’da emniyet bölgesindeki suç oranlarında önemli ölçüde değişimler yarattığı” varsayımı, analiz edilen veriler ışığında açık biçimde doğrulanmıştır. Depremi hemen ardından özellikle Şubat–Nisan döneminde narkotik suçlar, kişilere karşı suçlar, topluma karşı suçlar ile takibi şikâyete bağlı suçlarda ciddi düşüşler gözlemlenmiştir. Bu düşüşler, suçun fiilen azalmasından ziyade, suçun işlenmesini mümkün kılan ortamların ortadan kalkması, adli ve kolluk mekanizmalarının afet koşulları nedeniyle sınırlı çalışması ve suçun görünürlüğünün azalmasıyla ilişkilidir.

“Depremlerin suç tipolojisinde değişim yarattığı” hipotezi ise veriler tarafından büyük ölçüde desteklenmektedir. Deprem sonrası dönemde yaşanan yoğun nüfus göçü, boş kalan konutlar, işyerleri ve kamuya ait alanlar, fırsat suçlarının ön plana çıkmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle malvarlığına karşı suçlarda ve evden hırsızlık olaylarında, ilk aylardaki düşüşün ardından yaz aylarından itibaren belirgin artışlar yaşanmıştır. Bu artışlar, hem kentten ayrılan nüfusun geri dönüşüyle birlikte daha önce fark edilemeyen suçların bildirilmesi hem de farklı şehirlerden gelen failerin boş ve denetimsiz alanları hedef almasıyla açıklanmaktadır. Bu durum, suç tipolojisinin afet sonrası koşullara göre yeniden şekillendiğini göstermektedir.

Araştırmada öne sürülen “bazı suç türlerinde artış, bazı suç türlerinde düşüş yaşandığı” hipotezi de verilerle doğrulanmıştır. Afetin hemen ardından hemen tüm suç türlerinde ortak bir düşüş eğilimi görülmüş; ancak kamu düzeninin kademeli olarak yeniden tesis edilmesiyle birlikte suç türlerine göre farklılaşan eğilimler ortaya çıkmıştır. Malvarlığına karşı suçlar ve evden hırsızlık suçları artış eğilimi gösterirken, takibi şikâyete bağlı suçlarda yıl genelinde kalıcı bir düşüş yaşanmıştır. Bu durum, özellikle şikâyete bağlı suçlarda gözlenen azalmanın gerçek bir suç düşüşünü değil, mağdurların adli mercilere başvuru kapasitesindeki zayıflamayı ve nüfus göçünü yansıttığını göstermektedir.

“Deprem sonrasında kolluk kuvvetlerinin asli görevlerini yerine getirememesi” hipotezi güçlü biçimde doğrulanmıştır. Kolluk personelinin önemli bir bölümünün depremzede olması, personelin arama-kurtarma, yardım dağıtımı, güvenli alanların oluşturulması ve enkaz güvenliği gibi görevlerde yoğunlaşması, suçla mücadele kapasitesini geçici olarak azaltmıştır. Bu durum, özellikle narkotik suçlar ve topluma karşı

işlenen suçlarda ilk aylarda gözlenen sert düşüşlerle açıkça ortaya konulmuştur. Benzer şekilde, kamu düzeninin yeniden tesisi, denetleme mekanizmasının yeniden işler hale gelmesi ilerleyen aylarda topluma ve devlete karşı suç istatistiklerinde ciddi yükselişlere neden olmuştur.

Verilerin bütüncül değerlendirilmesi, başlangıçta öngörülmeven ancak analizler sonucunda ortaya çıkan yeni bulguların da dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Buna göre; deprem sonrası yoğun nüfus göçünün suç oranlarında geçici bir azalmaya yol açtığı, boş kalan konut ve işyerlerinin fırsat suçlarını artırdığı, şikâyeteye bağlı suçlardaki düşüşün büyük ölçüde bildirim eksikliğinden kaynaklandığı ve kamu kurumlarının olağan işleyişinin durmasının bazı suç türlerini geçici olarak baskıladığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, 6 Şubat depremleri Malatya'daki suç dinamikleri üzerinde hem kısa hem de orta vadede etkili olmuş; suç oranları, suçun niteliği ve kolluk kapasitesi afet sürecinin koşullarına paralel olarak önemli değişimler göstermiştir. Bu çalışma, afet dönemlerinde suç olgusunun yalnızca bireysel davranışlarla değil; nüfus hareketliliği, kamu hizmetlerinin sürekliliği, güvenlik kapasitesi ve sosyal yapı ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle araştırma, afet sonrası suç dinamiklerinin anlaşılmasına ve suçla mücadele politikalarının afet yönetimi perspektifiyle bütünleştirilmesine önemli bir katkı sunmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR, ÖNERİLER VE SONUÇ

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen ve art arda gerçekleşen iki büyük deprem, 11 ilimizi doğrudan etkilemiş, ülkemizin yakın tarihindeki en yıkıcı afetlerden biri olarak kayıtlara geçmiştir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) verilerine göre: Toplam 50 binden fazla vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 100 binin üzerinde kişi yaralanmış, yaklaşık 680 bin bina ağır hasar almış, yıkılmış ya da acil yıkılması gereken yapı statüsüne girmiştir. Türkiye ekonomisine olan doğrudan maddi külfetin 100 milyar doları aştığı tahmin edilmektedir. Bu afetin ardından yalnızca fiziksel yapı değil, toplumsal düzen, kamu kurumlarının işleyişi, bireylerin psikolojik direnci ve sosyal etkileşim zemini de derinden sarsılmıştır.

Malatya ili, depremin hem fiziki yıkım olarak hem de sosyal etkiler bakımından en çok zarar gören illerden biri olmuştur. Deprem il genelinde geniş çaplı yıkıma yol açmış ve kentin fiziki, sosyal ve ekonomik yapısını derinden etkilemiştir. 6 Şubat depremleri sonucunda Malatya’da 1.237 kişi hayatını kaybetmiş, 6.444 kişi ise yaralanmıştır. İl genelinde 36.873 bina ağır hasarlı, 4.653 bina orta hasarlı, 23.005 bina hafif hasarlı olarak kaydedilmiştir. Ayrıca yaklaşık 6.500 bina yıkılmış veya “acil yıkılacak bina” statüsünde değerlendirilmiştir. İlin yapı stokunun önemli bir bölümünün kullanılamaz hale gelmiştir. Toplumun büyük bir kısmı geçici barınma alanlarına yönlendirilmiş, yüzbinlerce kişi il dışına göç etmiştir.

Bu denli büyük çaplı bir afetin ardından, Malatya’daki suç profili olağan dışı biçimde etkilenmiş ve değişmiştir. Yapılan analizlerde 2022 ve 2023 yılları karşılaştırılarak, deprem sonrası suç tipolojilerinde yaşanan kırılmalar veri temelli olarak incelenmiştir. Resmi veriler üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda araştırmada aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

5.1 Bulgular

Yapılan incelemeler ve analizler sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Bulgu 1

Depremi hemen ardından suç oranlarında genel ve belirgin bir düşüş yaşanmıştır. 2023 yılı Şubat ve Mart aylarında, Malatya’da incelenen tüm suç türlerinde dikkat çekici düşüşler meydana gelmiştir. Verilere göre:

1. Takibi şikâyeteye bağlı suçlarda Şubat ayında %40,47, Mart ayında ise %59,51 oranında azalma gerçekleşmiştir.
2. Topluma karşı işlenen suçlarda Şubat ayında %30, Mart ayında %38,66 oranında düşüş kaydedilmiştir.
3. Evden hırsızlık suçlarında Şubat ayında %54,69 oranında azalma görülmüştür.
4. Malvarlığına karşı işlenen suçlarda Şubat ayında %42,21, Mart ayında ise %26,86 oranında düşüş tespit edilmiştir.
5. Kişilere karşı suçlar ve kasten yaralama suçlarında Şubat ve Mart aylarında belirgin düşüş eğilimi gözlenmiştir.

Bu düşüşler, suç oranlarında gerçek bir iyileşmeden ziyade; deprem sonrası nüfusun büyük ölçüde kentten göç etmesi, suçun işlenmesini mümkün kılan fiziksel ve sosyal ortamların ortadan kalkması, kolluk ve adli birimlerin geçici olarak olağan işleyişlerini sürdürememesi ve suçların kayıt altına alınamamasıyla ilişkilidir.

Bulgu 2

Yaz aylarına doğru birçok suç türünde yeniden artış eğilimi ortaya çıkmıştır. 2023 yılı yaz aylarıyla birlikte kamu düzeninin ve adli sistemin kademeli olarak normalleşmesi, bazı suç türlerinde yeniden artışların yaşanmasına neden olmuştur. Güncel veriler şu eğilimleri ortaya koymaktadır:

1. Evden hırsızlık suçlarında Nisan ayında %301,61, Mayıs ayında %177,03, Haziran ayında ise %101,47 oranında artış yaşanmıştır.

2. İşyerinden ve kurumdan hırsızlık suçlarında Şubat ayında %210, Nisan ayında %83,33, Mayıs ayında %120 oranında artış kaydedilmiştir.
3. Malvarlığına karşı işlenen suçlarda Nisan ayında %31,43, Mayıs ayında %37,10, Haziran ayında %18,70 oranında artış görülmüştür.
4. Topluma karşı işlenen suçlarda Ağustos ayında %103,23, Eylül ayında %145,53, Ekim ayında ise %207,02 oranında çok yüksek artışlar tespit edilmiştir.

Bu artışlar; deprem sonrası kentten ayrılan nüfusun geri dönmesiyle birlikte daha önce fark edilmeyen suçların adli mercilere bildirilmesi, boş kalan konut ve işyerlerinin fırsat suçlarına açık hâle gelmesi ve kolluk kuvvetlerinin asli görevlerine yeniden yönelmesiyle doğrudan ilişkilidir.

Bulgu 3

Nüfus göçü ve suçun görünürlüğü arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Deprem sonrası Malatya'dan yaşanan yoğun nüfus göçü, birçok suç türünde geçici düşüşlere neden olmuştur. Özellikle:

1. Takibi şikâyete bağlı suçlardaki yıl genelinde devam eden düşüş tespit edilmiştir. (Yılın tamamında %6 ile %59 arasında değişen oranlarda)
2. Kişilere karşı işlenen suçlarda ilk aylarda görülen azalmalar mağdur ve fail potansiyelinin azalmasıyla ilişkilidir. Bu durum, suçun fiilen azalmasından ziyade, suçun ortaya çıkma ve bildirilme ihtimalinin zayıfladığını göstermektedir.

Bulgu 4

Kolluk personelinin depremzede olması suçla mücadele kapasitesini zayıflatmıştır. Deprem sürecinde emniyet personeli hem bireysel olarak afetten etkilenmiş hem de arama-kurtarma, yardım dağıtımı ve güvenliğin sağlanması gibi olağanüstü görevleri yerine getirmek zorunda kalmıştır. Bu durum:

1. Narkotik suçlar,
2. Topluma karşı suçlar,

3. Şikâyeteye bağlı suçlar başta olmak üzere birçok suç türünde ilk aylarda ani düşüşlere neden olmuştur. Suç oranlarındaki bu düşüşler, kolluğun operasyonel kapasitesinin afet görevlerine yönelmesiyle doğrudan ilişkilidir.

Bulgu 5

Suç oranlarındaki ani düşüşler gerçek iyileşmeyi değil, sistemsel duraklamayı yansıtmaktadır. 6 Şubat depremleri sonrası suç istatistiklerinde gözlenen ani düşüşler, genel olarak:

1. Adli sistemin işlemez hâle gelmesi,
2. Kolluk kapasitesinin afet yönetimine yönelmesi,
3. Nüfus göçü,
4. Suç bildirimlerinin ertelenmesi gibi nedenlerle açıklanmaktadır. Bu durum, özellikle takibi şikâyeteye bağlı suçlarda düşüşün suçun azalmasından değil, suçun görünmezleşmesinden kaynaklandığını açıkça ortaya koymaktadır.

5.2 Öneriler

Ortaya çıkan bulgular dikkate alındığında aşağıdaki önerilerin uygun olacağı düşünülmüş olup yapılması gerekenler üç ana başlık altında toplanabilir.

5.2.1 Afet Öncesi Dönem İçin Öneriler

Afet öncesi dönem için öneriler kısmını daha anlaşılır kılmak için temelde beş temel madde halinde incelenecektir.

Kolluk Güçlerinin Afet Kapasitesinin Güçlendirilmesi

Afetler sırasında güvenlik birimlerinin görev alanı genişlemekte, bu durum normal operasyonel kapasitenin yeterli olmamasına yol açmaktadır. Bu nedenle kolluk personeline afet psikolojisi, kriz yönetimi, kitlesel panik kontrolü ve acil güvenlik tedbirleri konusunda düzenli eğitimler verilmelidir. Ayrıca bu eğitimlerin yalnızca teorik değil, sahaya dayalı tatbikatlarla desteklenmesi gerekmektedir.

Afet Odaklı Güvenlik Planlarının Hazırlanması

Her ilde, afet sırasında hangi suç türlerinin artabileceği veya görünüksüzleşeceği önceden analiz edilerek özel güvenlik senaryoları oluşturulmalıdır. Kritik altyapıların korunmasına yönelik güvenlik protokollerinin geliştirilmesi ve bu altyapılara yönelik risk analizlerinin düzenli güncellenmesi önemlidir. Böylece afet anında güvenlik zafiyeti oluşurken hangi birimin hangi görevi üstleneceği önceden belirlenmiş olur.

Personel ve Ekipman Yedekliliğinin Sağlanması

Afetlerde kolluk personelinin kendisinin de depremzede olma ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle her il için başka bölgelerden görevlendirilebilecek destek personeli havuzu oluşturulmalıdır. Ayrıca haberleşme cihazları, mobil karakollar, jeneratörler ve taşınabilir kamera sistemleri gibi ekipmanların yedekli biçimde hazır bulundurulması gerekmektedir.

Toplumsal Dayanıklılığı Artırıcı Programlar

Toplumun afet sonrası suç davranışlarına karşı bilinç düzeyinin yükseltilmesi, suç fırsatlarının azalmasına katkı sağlar. Yerel yönetimler, STK'lar ve kolluk birimleri işbirliğiyle, afet sonrası güvenlik farkındalığını artıran bilgilendirme programları yürütülmelidir. Bu yönde yapılacak çalışmalar, toplumsal dayanışmayı güçlendirerek kriz dönemlerinde sosyal çözümü azaltır.

Adli Mekanizmanın Afet Senaryolarına Entegrasyonu

Afetlerde şikâyeteye bağlı suçların görünmezleştiği dikkate alındığında, adli kurumların acil durum şartlarına uygun çalışma planları oluşturması önem kazanmaktadır. Dijital şikâyet sistemlerinin güçlendirilmesi, mağdurların adli mercilere erişim sorununu önemli ölçüde azaltacaktır. Böylece suç kayıtları ve adli süreçlerde kesinti yaşanmasının önüne geçilebilir.

5.2.2 Afet Anı İçin Öneriler

Afet anlarında psikolojik baskı, korku, panik, telaş durumları göz önünde bulundurulduğunda bu önerilerin oldukça önemli olduğu anlaşılabacaktır. Afet anı için öneriler beş madde halinde incelenecektir.

Kritik Alanlarda Hızlı Güvenlik Tesisinin Sağlanması

Depremın hemen ardından yağma, hırsızlık ve mala karşı suçlar için fırsat ortamı oluşabilmektedir. Bu nedenle hasarlı bölgelerde hızlı bir güvenlik çemberi oluşturulmalı, mobil devriyeler ve geçici karakol noktaları hızla devreye alınmalıdır. Böyle bir uygulama, afet şokunun yarattığı düzensizliği azaltarak toplumsal güveni güçlendirecektir.

Depremzede Kolluk Personeline Psikososyal ve Lojistik Destek Sağlanması

Afetlerde kolluk personeli hem mağdur hem görevli durumundadır. Bu çift yönlü yük, hem operasyonel verimliliği hem de personelin ruh sağlığını olumsuz etkiler. Bu nedenle barınma, beslenme, psikolojik destek ve aile güvenliği gibi temel ihtiyaçlar hızla karşılanmalı, personelin görev yapabilirliği korunmalıdır.

Kesintisiz Haberleşme Altyapısının Kurulması

İletişimin çökmesi yalnızca arama-kurtarmayı değil suçla mücadeleyi de sekteye uğratır. Bu nedenle afet sırasında uydu telefonları, mobil baz istasyonları ve bağımsız enerji kaynakları devreye sokulmalı; kolluk birimleri arasında kesintisiz koordinasyon sağlanmalıdır.

Geçici Barınma Alanlarında Güvenliğin Güçlendirilmesi

Çadır ve konteyner kentlerde kalabalık nüfus bir araya geldiği için kişisel güvenlik riskleri artabilir. Bu bölgelerde aydınlatma, kamera sistemleri, düzenli devriye hizmeti ve kadın-çocuk odaklı güvenlik önlemleri artırılmalıdır. Böylece potansiyel suçların ortaya çıkması önenebilir.

Bilgi Kirliliği ve Toplumsal Panik Yönetimi

Afet sırasında yanlış bilgi ve söylentiler, toplumsal davranışları olumsuz etkileyerek suç riskini artırabilir. Bu nedenle resmi kurumlar tarafından düzenli bilgilendirme yapılmalı, doğru bilgiyi hızla yayacak mekanizmalar oluşturulmalıdır. Bilgi kirliliğinin azaltılması, kaos davranışlarını önemli ölçüde engeller.

5.2.3 Afet Sonrası Dönem İçin Öneriler

Afet sonrası dönem için öneriler normalleşme sürecinin hızlı olması ve afetzedelerin yaşamlarının normal akışa bir an önce dönebilmesi bakımından oldukça önemlidir. Afet sonrası dönem için bulgulara dayalı olarak geliştirilen öneriler aşağıda açıklanmıştır.

Normalleşme Sürecinde Güvenlik Yapısının Yeniden İnşası

Deprem sonrası normal işleyişine dönen kamu kurumları, suç türlerindeki değişimi dikkatle takip etmelidir. Nüfus hareketliliği, ekonomik sorunlar ve sosyal stres, belirli suçların artış eğilimine girmesine neden olabilir. Bu nedenle dinamik suç haritaları oluşturulmalı ve güvenlik politikaları veri temelli olarak düzenlenmelidir.

Artış Eğilimi Gösteren Suç Türlerine Yönelik Hedefli Müdahale

Evden hırsızlık işyerinden hırsızlık gibi mala karşı işlenen suçlarda afet sonrası artış eğilimi görülmektedir. Bu nedenle operasyonel kapasite güçlendirilmeli, mahalle bazlı risk analizleri yapılmalı ve kolluk birimlerinin kaynakları bu risklere göre dağıtılmalıdır. Böylece yeniden yükselen suç oranları kontrol altına alınabilir.

Mağdur Destek Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

Afet sonrası mağdurlar adli süreçlere erişimde güçlük yaşayabilir. Mobil adli destek birimleri, gezici şikâyet noktaları ve psikolojik danışmanlık sağlayan ekiplerin devreye alınması, görünmez suçların ortaya çıkmasını sağlar. Bu uygulamalar, özellikle kadın ve çocukların korunması açısından kritik önem taşır.

Psikososyal Müdahale Programlarının Yaygınlaştırılması

Travma sonrası stres, öfke kontrolü sorunları ve sosyal uyumsuzluk, suç davranışını tetikleyebilen önemli risk faktörleridir. Bu nedenle toplum genelinde psikolojik destek programları, sosyal uyum faaliyetleri ve travma müdahale ekipleri yaygınlaştırılmalıdır.

Adli ve İdari Süreçlerin Şeffaflaştırılması ve Güçlendirilmesi

Afet sonrası kurumlara güvenin yeniden inşa edilmesi için adli süreçler hızlı, etkin ve şeffaf bir şekilde yürütülmelidir. Personel takviyesi yapılmalı, geçici adli merkezler kurulmalı ve suç istatistikleri kamuoyuyla düzenli olarak paylaşılmalıdır. Bu şeffaflık, toplumsal güvenin temel unsurlarındandır.

Kurumsal İşbirliklerinin Kalıcı Hale Getirilmesi

AFAD, emniyet, jandarma, belediyeler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte çalışmasını sağlayan protokoller geliştirilmelidir. Bu işbirliği, çok disiplinli afet güvenliği anlayışını güçlendirecek ve gelecekteki afetlerde daha etkili bir koordinasyon sağlayacaktır.

5.3 Sonuç

Bu çalışma, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Malatya ilinde suç oranları ve suç tipolojisinde meydana gelen değişimleri ortaya koymayı amaçlamıştır. 2022 ve 2023 yıllarına ait suç verilerinin karşılaştırmalı analizi, afetin yalnızca fiziksel ve ekonomik değil, aynı zamanda kriminolojik ve toplumsal yapı üzerinde de derin ve çok boyutlu etkiler yarattığını açık biçimde göstermiştir.

Araştırma bulguları, depremin hemen ardından suç oranlarında genel ve belirgin bir düşüş yaşandığını ortaya koymaktadır. Özellikle Şubat ve Mart aylarında narkotik suçlar, malvarlığına karşı işlenen suçlar, evden hırsızlık, topluma karşı işlenen suçlar ve takibi şikâyeteye bağlı suçlarda ciddi oranlarda azalmalar tespit edilmiştir. Bu durum, suç oranlarında gerçek bir iyileşmeden ziyade; yoğun nüfus göçü, suçun işlenmesini mümkün kılan fiziksel ve sosyal ortamların ortadan kalkması, kolluk ve adli mekanizmaların geçici olarak olağan işleyişini sürdürememesi ve suç bildirimlerinin aksaması ile açıklanabilir niteliktedir.

Bununla birlikte, yaz aylarından itibaren kamu düzeninin ve adli sistemin kademeli olarak normalleşmesiyle birlikte birçok suç türünde yeniden artış eğilimi gözlenmiştir. Özellikle evden ve işyerinden hırsızlık, malvarlığına karşı işlenen suçlar, kasten yaralama

ve topluma karşı işlenen suçlarda belirgin yükselişler meydana gelmiştir. Bu artışların, deprem sonrası kentten ayrılan nüfusun geri dönüşü, daha önce fark edilmeyen veya bildirilemeyen suçların adli mercilere yansıtılması ve kolluk kuvvetlerinin asli görevlerine yeniden yönelmesiyle doğrudan ilişkili olduğu değerlendirilmektedir.

Çalışma kapsamında elde edilen veriler, suçun görünürlüğü ile nüfus hareketliliği arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu da ortaya koymuştur. Özellikle takibi şikâyeteye bağlı suçlardaki düşüşler, suç oranlarının azalmasından ziyade mağdurların şikâyet mekanizmalarına erişememesi ve başvuru eğilimlerinin zayıflamasıyla açıklanabilir durumdadır. Bu durum, afet dönemlerinde suç istatistiklerinin dikkatli ve bağlamsal biçimde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Deprem sürecinde kolluk personelinin de büyük ölçüde depremzede olması, suçla mücadele kapasitesini geçici olarak zayıflatmış; emniyet teşkilatının arama-kurtarma, yardım ve lojistik faaliyetlere yönelmesi, suçla mücadelede operasyonel boşluklara yol açmıştır. Suç oranlarındaki ani düşüşlerin önemli bir bölümü, bu sistemsal duraklamanın doğal bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, 6 Şubat depremleri Malatya ilinde suç oranlarını, suçun niteliğini ve suç tipolojisini kısa ve orta vadede önemli ölçüde etkilemiştir. Çalışma, afet dönemlerinde suç olgusunun bireysel davranışlarla sınırlı olmadığı; toplumsal yapı, nüfus hareketliliği, kamu hizmetlerinin sürekliliği ve kolluk kapasitesi ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kapsamda geliştirilen öneriler; afet öncesinde kolluk ve adli sistemlerin afet senaryolarına yönelik hazırlık düzeylerinin artırılmasını, afet sırasında güvenlik hizmetlerinin sürekliliğini sağlayacak alternatif personel ve görev planlamalarının yapılmasını, afet sonrasında ise suç bildirim mekanizmalarının hızlı biçimde işler hâle getirilmesini ve güvenlik-adalet hizmetlerinin eş zamanlı olarak normale döndürülmesini gerekli kılmaktadır. Bu önerilerin hayata geçirilmesi, benzer afetlerde kamu düzeninin korunmasına ve suçla mücadelenin etkinliğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2022). *Afet ve acil durum yönetimi başkanlığı stratejik planı 2020–2024*. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- AFAD. (2023). *Deprem sonrası durum raporu*. AFAD Yayınları.
- Aksoy, A. A. (2014). *Afete hazırlıklı olmanın önündeki psikolojik engeller* (Uzmanlık tezi). T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Akyel, R. (2007). *Afet yönetim sistemi: Türk afet yönetiminde karşılaşılan sorunların tespit ve çözümüne ilişkin bir araştırma* (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Bal, H. (2020). *Kriminoloji*. Seçkin Yayıncılık.
- Bacon, P., & Hobson, C. (2014). Incorporating natural disasters into the human security agenda. In C. Hobson (Ed.), *Human security and natural disasters* (pp. 1–22). Routledge.
- Bilgin, P. (2008). Critical theory. In P. D. Williams (Ed.), *Security studies: An introduction* (pp. 24–39). Routledge.
- Bilgin, P. (2008). *Uluslararası ilişkilerde güvenlik*. Küre Yayınları.
- Booth, K. (2007). *Theory of world security*. Cambridge University Press.
- BTK. (2023). *İletişim altyapısı etki değerlendirme raporu*. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.
- Ceber, K. (2005). *Mali yönüyle afet yönetimi* (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Centel, N., & Zafer, H. (2021). *Ceza hukukuna giriş*. Beta Yayınları.
- Clarke, W., & Herbst, J. (1996). *Somalia and the future of humanitarian intervention*. Oxford University Press.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). *Hasar tespit raporu*. Ankara.

- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. Beta Yayınları.
- Erder, S. (2020). *Afet sonrası toplumsal değişim ve kırılganlık*. İletişim Yayınları.
- Fondation de France. (2023). *Earthquakes in Turkey and Syria*.
<https://www.fondationdefrance.org/>
- Hakeri, H. (2023). *Ceza hukuku genel hükümler*. Seçkin Yayıncılık.
- İlhan, A. M. (2009). *Afet dönemlerinde insani yardım örgütlerinde tedarik zinciri stok sisteminin denetimi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi.
- JDP 3-52. (2008). *Joint doctrine publication 3-52: Disaster relief operations*. UK Ministry of Defence.
- Jean, P. (1956). *Classification des criminels*. Dalloz.
- Kadıoğlu, M. (2008). *Modern, bütünleşik afet yönetiminin temel ilkeleri*. JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Kadıoğlu, M. (2015). *Afet ve acil durum yönetimine giriş*. ATAAÖF Yayınları.
- Kadıoğlu, M., & Özdamar, E. (2005). *Afet yönetiminin temel ilkeleri*. JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
- Karancı, A. N., & Acartürk, C. (2019). Afetlerin psikososyal etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34(2), 45–63.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2000). *Power and interdependence*. Longman.
- Kerr, P. (2017). İnsani güvenlik. In A. Collins (Ed.), *Çağdaş güvenlik yaklaşımları*. Röle Akademik Yayıncılık.
- Lombroso, C. (2006). *The criminal man*. Duke University Press.
- Malatya Valiliği & İl Özel İdaresi. (2023). *Deprem raporları*. Malatya.
- MASKİ. (2023). *Arıza ve kesinti raporları*. Malatya.

Nia, S. P. S., & Kulatunga, U. (2015). Safety and security of hospitals during natural disasters. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 7(2), 234–246.

Özdemir, G. (2023). Asrın felaketi olarak nitelendirilen 6 Şubat depremlerinin eğitim ve öğretim sürecine yansımaları. *New Era International Journal of Interdisciplinary Social Research*.

Özgenç, İ. (2022). *Türk ceza hukuku genel hükümler*. Seçkin Yayıncılık.

Şen, E. (2019). *Suç sosyolojisi*. Nobel Yayınları.

Sutherland, E. H. (1983). *White collar crime*. Yale University Press.

Tuncel, G., Göktolga, O., Ağır, O., Yakıncı, C., Bayram, B., & Bay, N. (2023). *Deprem ve sivil toplum çalıştay raporu*. İnönü Üniversitesi Yayınları.

Tuncel, B., vd. (2023). *Malatya deprem değerlendirme raporu*. Malatya.

Türk Ceza Kanunu. (2004). *T.C. Resmî Gazete*.

UNDP. (1994). *Human development report*. United Nations Publications.

UNISDR. (2012). *Towards a post-2015 framework for disaster risk reduction*. United Nations Publications.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2023). *Deprem etki analizi*. Ankara.

Walt, S. M. (1991). The renaissance of security studies. *International Studies Quarterly*, 35(2), 211–239.

World Health Organization. (2018). *Environmental health in emergencies and disasters: A practical guide (2nd ed.)*. World Health Organization.

Yerel Dünya Dergisi. (2005). *Mayıs–Haziran sayısı*